

क्षयरोग कार्यक्रम कार्यसञ्चालन मार्गदर्शन (प्रदेश स्तर)

२०७९

नेपाल सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र

ठिमी, भक्तपुर

२०७९

- १ पुनः उपचारमा दर्ता भएका, एवं असाहय तथा गरिब बिरामीहरू लाई उपचार अवधिभर पोषण भत्ता, औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च
- २ संघीय तथा प्रदेश अस्पताल, स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान अस्पताल, मेडिकल कलेज तथा ठुला निजी अस्पतालमा क्षयरोग निदान, रेफरल तथा उपचार व्यवस्थापन तथा सुदृढिकरण २ क्षयरोगका जोखिम समुहमा एवं कारागार, एन.आर.एच. (NRH) केन्द्र, स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट टाढा तथा क्षयरोग ज
- ३ अटोमेटिक पि सी आर(जिन एक्सपर्ट) विस्तार, सुदृढिकरण, परिक्षण व्यवस्थापन एवं मर्मत सम्भार एसी, प्रिन्टर, ब्याकअप लगायतका सामग्री। एक्सपर्ट तथा एम डी आर सेन्टरमा इन्टरनेट खर्च जडान एवम महसुल खर्च
- ४ ई-टि.वि. रजिस्टर एवम डी.एच.आइ.एस.-२ सम्बन्धि स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई तालिम, क्षयरोग कार्यक्रमको अर्धवार्षिक कोहर्ट समीक्षा डि.आर. कार्यक्रम समेत
- ५ क्षयरोग आधारभूत तथा पुनर्ताजगी तालिम
- ६ क्षयरोग मुक्त घोषणा अभियानका विभिन्न कृयालकलापहरु
- ७ क्षयरोगका बिरामीको उपचार व्यवस्थापनका लागी रेफरल सेन्टर तथा होस्टेल सञ्चालन खर्च/अनुदान
- ८ जिल्ला बाट पालिका एवम डि.आर उपचारकेन्द्र बाट उपकेन्द्र सम्म औषधि, ल्याब सामग्री तथा अन्य बस्तु ढुवानी, विश्व क्षयरोग दिवस मनाउने, सुपरिवेक्षण तथा स्थलगत अनुशिक्षणा तथा अनुगमन, ल्याव सुपरभाइजनर द्वारा ल्याव गुणस्तर सुधार, क्युसीका लागि खकार संकलन
- ९ जिल्लास्तर क्षयरोग कोहर्ट विश्लेषण तथा अर्ध वार्षिक समीक्षा गोष्ठी
- १० टिवी एच यम आई यस टुल्स छपाई, स्थलगत अनुशिक्षण तथा अनुगमन, विश्व क्षयरोग दिवस मनाउन
- ११ डी आर सेन्टर सव सेन्टर नयाँ विस्तार एवं संचालनमा भएकालाई आवश्यक सुदृढिकरण, औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च का लागि अपुग रकम, एन्सिलरि औषधि खरिद
- १२ प्रदेश आपूर्ति केन्द्रबाट जिल्ला सम्म औषधि ढुवानी तथा कार्यक्रम सम्बन्धि सुपरिवेक्षण
- १३ प्रदेश कल्चरका ल्याबका लागी आवश्यक कार्यालय संचालन खर्च, जिल्लाहरु बाट खकार संकलनका लागि कुरियर सेवा, प्रयोगसाला सुदृढिकरण, मर्मत सम्भार एवम उपकरण खरिद, कल्चर ल्याबका कर्मचारीको निरन्तरता
- १४ प्रदेश स्तरीय प्रशिक्षक समूह तयारीको लागी क्षयरोग सम्बन्धी तालिम, निजी मेडिकल कलेज, संघीय, प्रादेशिक तथा अन्य अस्पतालमा क्षयरोग सम्बन्धी सि.एम.इ, निवार्चित जनप्रतिनिधीहरूलाई क्षयरोग सम्बन्धी अभिमुखीकरण
- १५ बाके जिल्लाको नेपालगञ्जमा प्रदेश स्तरीय क्षयरोग उपचार व्यवस्थापन तथा प्रेषण केन्द्र निर्माण

१६ माइक्रोस्कोपिक मर्मत, ल्याव रिजेन्ट तथा कन्जुमेबल्स खरिद एवम ढुवानी, माइक्रोस्कोपी तथा एल क्यू एस एस (LQAS) सम्बन्धी तालिम, स्थलगत अनुशिक्षण अनुगमन क्यू सी स्लाईड कलेक्सन र गुणस्तर नियन्त्रण कर्मचारी निरन्तरता

१७ स्पुटम माइक्रोस्कोपी ल्याव तथा क्षयरोग उपचार सेन्टर सुदृढिकरण

१ पुनः उपचारमा दर्ता भएका, एवं असाहय तथा गरिब बिरामीहरूलाई उपचार अवधिभर पोषण भत्ता, औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च

१.१. पुनः उपचारमा दर्ता भएका, एवं असाहय तथा गरिब बिरामीहरूलाई उपचार अवधिभर पोषण भत्ता

परिचय	क्षयरोगका पुन उपचार दर्ता वर्गीकरण अन्तर्गतका सबै क्षयरोगका बिरामीहरूको उपचार सफलतापूर्वक पुरा गर्न प्रोत्साहन गर्नका लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	पुनः उपचारमा दर्ता भएका क्षयरोग विरामीहरूको उपचार निरन्तरता (Treatment Compliance) मा बृद्धि गरी रोग निको हुने दर बढाउने ।
सञ्चालन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> • कार्यान्वयन गर्ने निकायः स्वास्थ्य कार्यालय <p>पुनः उपचारमा दर्ता भएका बिरामीहरूलाई पोषण</p> <ul style="list-style-type: none"> • स्वास्थ्य संस्थामा पुनः उपचारमा दर्ता भएका क्षयरोगका विरामीहरूको अद्यावधिक विवरण संकलन गर्ने । • यो पुन उपचार दर्ता वर्गीकरण अन्तर्गतका उपचारमा रहेका सबै पी.बी.सी., पी.सी.डी. एवं इ.पी विरामीहरूलाई उपलब्ध गराउने । • विवरण माग गर्दा उपचार कार्डको फोटोकपी तथा व्यक्तिको पहिचान खुल्ने कागजात पेश गर्न लगाउने • उपलब्ध विवरणको आधारमा पोषण खर्च वापत हुन आउने रकम सम्बन्धित विरामीको खातामा जम्मा गरी दिने । <p>असहाय तथा गरिब बिरामीहरूका लागि पोषण</p> <p>स्वास्थ्य संस्थाहरूमा क्षयरोगको उपचार गरेका पुनः उपचार बाहेकका नयाँ तथा अन्य उपचार वर्गीकरणमा दर्ता भएका गरिब तथा असाहय बिरामीहरूलाई पनि मासिकरूपमा ५०० उपलब्ध गराउने । यसका लागि सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले निम्न बिरामीको विवरण संकलन गरि स्वास्थ्य कार्यालयलाई उपलब्ध गराउने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • बिरामी हेरचाहा गर्ने परिवारका सदस्यहरू नभएका लावारिस तथा मागेर गुजारा गर्ने बिरामीहरू • बिहान बेलुकाको छाक टार्न गाह्रो हुने बिरामीहरू • अन्य जिल्लाबाट कामका लागि आएका मजदुरहरू जसको हेरचाहा गर्ने व्यक्ति नभएको र हाल काम गर्न नसकी बेखर्ची भएका बिरामीहरू • कैदि बन्दिहरू जसलाई थप पोषण आहारका लागि

	उल्लिखित बिरामीहरूको विवरणाका आधारमा स्वास्थ्य कार्यालयले बिरामीको पहिचान खुल्ने कागजात र उपचार कार्डको प्रतिलिपी राखी रकम उपलब्ध गराउने
बजेट बाँडफाँड	दर्ता भएका क्षयरोगका बिरामीहरूलाई उपचार अवधिभर पोषण खर्च: रु ५०० प्रति महिना

१.२ औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च

परिचय	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषणयुक्त खाना, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण र जटिलता व्यवस्थापन खर्चको भार बिरामीलाई पर्न नदिने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग निदान, पोषणयुक्त खाना, अन्य परीक्षण, जटिलता व्यवस्थापन तथा यातायात खर्चको भार कम हुने र उपचारमा नियमितता भई निको हुने दर बढ्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीलाई रोग निदान तथा उपचारको आर्थिक भार कम भएको हुनेछ । औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग निको हुने दर बृद्धि भएको हुनेछ ।
कार्य सञ्चालन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य कार्यालय र औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्रहरू</p> <p>सुविधा खर्च पाउने व्यक्ति: उपचारमा रहेका औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग बिरामीहरू</p> <p>सुविधा पाउने अवधि: उपचार अवधिभर</p> <p>कार्यान्वयनको लागि रकम विनियोजित भएका जिल्लाहरू: जुम्ला, सुर्खेत, नवलपरासी सुस्ता पूर्व, वाग्लुङ्ग, मोरङ्ग, सुनसरी, धनुषा, पर्सा, बारा, रौतहट, दाङ, बाँके, रुपन्देही, काठमाण्डौ, भक्तपुर, अछाम, कञ्चनपुर, डडेलधुरा र कैलाली</p> <p>कार्यान्वयन प्रकृया</p> <p>क) औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषण, यातायात</p> <p>औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्रलाई उपचाररत औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूको पायक पर्ने बैकमा अनिवार्य खाता खोल्न लगाइ र सो को विवरण पेश गर्न लगाउने ।</p> <p>औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्रमा दर्ता भएका बिरामीहरूमध्ये आवसीय सुविधा (Hostel) प्रयोग गरी उपचार लिने र केन्द्रमा दैनिक आवत जावत गरी उपचार लिने बिरामीहरूको विवरण माग गर्ने ।</p>

	<ul style="list-style-type: none"> . विवरण साथ विरामी उपचार कार्ड तथा पहिचान खुल्ने प्रमाण समेत पठाउन लगाउने । आवासीय सुविधा लिइरहेका विरामीको हकमा उपस्थिति विवरण लिने । . स्वास्थ्य कार्यालयबाट औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्रहरूले उपलब्ध गराएको विवरणको आधारमा मासिक रूपमा विरामीको बैंक खातामा रकम जम्मा गरि दिने र सो को जानकारी सम्बन्धित उपचार केन्द्रलाई दिने । . यदि जिल्लामा रकम अपुग भएमा स्वास्थ्य निर्देशनालयबाट अपुग रकमको व्यवस्थापन गर्ने । . नयाँ विस्तार गरिएका उपचार केन्द्रहरूबाट सेवा लिएका विरामीहरूको पोषण भत्ता तथा यातायात खर्च पनि स्वास्थ्य निर्देशनालयबाट नै व्यवस्थापन गर्ने । <p>ख) आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च</p> <p>नेपाल सरकार, राष्ट्रिय वीमा कार्यक्रमले औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका विरामीहरूको रु १,००,०००।०० बराबरको निःशुल्क वीमा व्यवस्था गरेकोले निदान, आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन गर्न वीमा सुविधायुक्त अस्पतालमा पठाउने । यदि विरामीको वीमा नभएको हकमा यस शिर्षकमा उपलब्ध रकम बाट आधारभूत परीक्षण तथा नियमित फलोअप परीक्षणका गराउने र यसका लागि अपुग रकम सुदूरपश्चिम, कर्णाली र लुम्बिनी प्रदेशका विरामीका लागि टि.वि. नेपाल, बाँके र प्रदेश १, मधेश, बागमती र गण्डकी प्रदेशका लागि नाटा काठमाण्डु मा ग्लोबल फण्ड सहायता अन्तर्गत बजेट उपलब्ध गराइएकाले ति निकायमा परीक्षणको बिलभरपाइ बुझाइ भुक्तानी लिने ।</p>
बजेट बाँडफाँड	<p>क) दैनिक उपचार केन्द्रमा आएर सेवा लिने विरामीलाई मासिक रु ५०००।—</p> <p>ख) आवास सुविधा (Hostel) प्रयोग गर्ने विरामीलाई मासिक रु २०००।—</p> <p>ग) निदान, आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च भएको रकम बिल अनुसार (वीमा रकमले नमागेको खण्डमा मात्र)</p> <p>घ) परीक्षण तथा उपचार गर्न जाँदाको वास्तविक यातायात खर्च ।</p> <p>जिल्लामा विनियोजित बजेट अपुग भएमा प्रदेश निर्देशनालयमा माग गर्नुहुन ।</p>
अभिलेख प्रतिवेदन	<p>आवासीय सुविधा सहित उपचार लिने र दैनिक आवत जावत गरी उपचार लिने विरामी अनुसार वितरण गरिएको खर्चको अभिलेख अद्यावधिक राख्ने ।</p>

२ संघीय तथा प्रदेश अस्पताल, स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान अस्पताल, मेडिकल कलेज तथा ठूला निजि अस्पतालमा क्षयरोग निदान, रेफरल तथा उपचार व्यवस्थापन तथा सुदृढिकरण, २. क्षयरोगका जोखिम समुहमा एवं कारागार, एन.आर.एच. (NRH) केन्द्र, स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट टाढा तथा क्षयरोग ज

२.१ संघीय तथा प्रदेश अस्पताल, स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान अस्पताल, मेडिकल कलेज तथा ठूला निजि अस्पतालमा क्षयरोग निदान, रेफरल तथा उपचार व्यवस्थापन तथा सुदृढिकरण

परिचय	देशभरबाट केन्द्रीय स्तरका अस्पताल शिक्षण अस्पताल तथा विशेषज्ञ सेवा सहितका ठूला अस्पतालमा प्रेषण भई आएका सम्भावित क्षयरोगका विरामीहरूको निदान तथा उपचार व्यवस्थापन सहज र सुलभ पार्न यो कार्यक्रम राखिएको हो।	
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> रेफरल अस्पतालमा क्षयरोगको निदान भई अन्यत्र उपचारका लागि प्रेषण गरिएका विरामीले उपचार शुरू गरेको सुनिश्चित गर्ने। <p>क्षयरोग विरामीमा देखिएका जटिलताको उपचार व्यवस्थापनमा सहजीकरण हुने।</p>	
कार्यक्रम संचालन हुने जिल्ला	जिल्ला	अस्पताल संख्या
	सुर्खेत	1
	कास्की	3
	झापा	3
	मोरङ्ग	3
	धनुषा	3
	पर्सा	3
	सप्तरी	1
	दाङ्ग	6
	बाँके	3
	रुपन्देही	3
	काठमाण्डौ	4
	चितवन	1
	मकवानपुर	1
	ललितपुर	3
	कन्चनपुर	1
कैलाली	2	
डडेल्धुरा	1	
सञ्चालन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य कार्यालय</p> <p>अस्पतालमा टी वी फोकल पर्सन नतोकिएको भए फोकल पर्सन तोकन सम्बन्धित अस्पताल प्रमुखसंग समन्वय बैठक गर्ने।</p> <ul style="list-style-type: none"> सम्बन्धित अस्पतालमा कार्यरत विशेषज्ञहरू, मेडिकल अफिसर, प्याथोलोजिष्ट, मे.ल्या.टे., ल्या.टे., टी वी फोकल पर्सनको सहभागिता गराइ अभिमुखिकरण कार्यक्रमसञ्चालन गर्ने, विरामीहरूको सम्भावित क्षयरोग रजिष्टर (Presumptive TB Register) मा विरामीको विवरण अनिवार्य अध्यावधिक गर्ने। 	

	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग निदान भएपश्चात चिकित्सकले विरामीको उपचार परामर्श तथा रेफरल आदिका लागि अनिवार्यरूपमा टि.बि फोकल व्यक्तिसमक्ष पठाउने व्यवस्था गर्ने । • क्षयरोग निदान भएका विरामीहरूको ३ प्रति प्रेषण पूर्जा (एच. एम आई एस १.४) तयार गरी पहिलो प्रति विरामीसाथ पठाउने र दोस्रो प्रति प्रेषण गरिएको स्वास्थ्य संस्थामा छिटो साधनबाट पठाउने व्यवस्था मिलाउने • टी.वी. फोकल पर्सनले विरामी रेफर भै गएको स्वास्थ्य संस्थामा उपचारमा आए नआएको टेलिफोन बाट एकिन गरी Presumptive TB Register मा अध्यावधिक गर्ने । • टी.वी. फोकल पर्सनले प्रेषण गरिएका विरामीको आभिलेख मासिकरूपमा स्वास्थ्य कार्यालय/ स्वास्थ्य निर्देशनलायमा पठाउने । • स्वास्थ्य निर्देशनालय र स्वास्थ्य कार्यालयका क्षयरोग कार्यक्रमको फोकल व्यक्तिले दुइ महिनामा १ पटक सम्बन्धित अस्पतालमा गई कार्य प्रगतिको अनुगमन गर्ने । अर्धवार्षिक रूपमा सम्बन्धित अस्पतालका टी.वी फोकल पर्सनको सहभागितामा सम्बन्धित संस्थामा प्रगति समिक्षा गर्ने
बजेट बाँडफाँड	<ul style="list-style-type: none"> • अस्पतालको टि.बि फोकल पर्सनलाई विरामीको फलोअपका तथा संचारका लागि मासिक रु १०००, मसलन्द, यातायात खर्च, दै.भ्र.भ., लगायत अन्य खर्च प्रचलित नियमानुसार गर्ने
अभिलेख प्रतिवेदन	<ul style="list-style-type: none"> • अनुसूची १५ अनुसारको फरमेटमा स्वास्थ्य निर्देशनालय/स्वास्थ्य कार्यालय मा मासिक प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

२.२ क्षयरोगका जोखिम समुहमा एवं कारागार, एन.आर.एच. केन्द्र, स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट टाढा तथा क्षयरोग ज

परिचय	<p>राष्ट्रिय क्षयरोग प्रीभ्यालेन्स सर्भेक्षणले समुदायमा निदान नभएका क्षयरोगका विरामीहरूको संख्या अत्याधिक (हाल निदानमा आएका भन्दा झण्डै दोब्बर) रहेको देखाएकोले समुदायमा क्षयरोगका विरामीको निदानका लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो ।</p> <p>नोट: यस कार्यक्रमको शिर्षक पुर्ण नभएकोमा “क्षयरोगका जोखिम समुहमा एवं कारागार, एन.आर.एच. केन्द्र, स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट टाढा तथा क्षयरोग जोखिम समुहमा क्षयरोग स्क्रिनिङ तथा निदान कार्यक्रम” हुनुपर्ने । यही शिर्षकमा रही कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।</p>
उद्देश्य	जोखिम समूह एवं कारागार, एन.आर.एच. केन्द्र, स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट टाढा रहेको समुहमामा क्षयरोग निदान गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	क्षयरोगका विरामीहरू पत्ता लागेको हुनेछ ।

कार्यान्वयन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय</p> <p>देहायका जोखिम क्षेत्रमा स्क्रिनिङ तथा खोजपडताल गर्नुपर्नेछ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • एच आइ भी संक्रमित • कैदी बन्दी • गुम्बा • स्वास्थ्य पहुँच बाहिरका जनसमुदाय • कारखाना मजदुर • सुकुम्वासी, स्लम बस्ति • एन.आर.एच. केन्द्र • अन्य जोखिम समुहहरू <p>सक्रिय क्षयरोग खोजपडताल कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७८ मा उल्लेख भएको “स्वास्थ्य सेवा लिईरहेका विभिन्न जोखिम समुहका व्यक्तिहरूमा सक्रिय क्षयरोग खोजपडताल कार्यक्रमले निर्दिष्ट गरे अनुसारको पद्धति” अनुसार निदान गर्ने ।</p> <p>कार्यक्रम सञ्चालन हुने जिल्लाहरू — जुम्ला, दैलेख, मुगु, रुकुम (पश्चिम), सल्यान, सुर्खेत, हुम्ला, पर्वत, बागलुङ्ग, म्याग्दी, लमजुङ्ग, स्याङ्जा, इलाम, उदयपुर, झापा, ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम, मकवानपुर, रामेछाप, सिन्धुपाल्चोक, अछाम, बझाङ्ग, बैतडी</p>
आर्थिक वाँडफाँड	विनियोजित रकमको परिधीमा रही प्रचलित ऐन नियम बमोजिम ।

३ अटोमेटिक पि सी आर(जिन एक्सपर्ट) विस्तार, सुदृढीकरण, परिक्षण व्यवस्थापन एवं मर्मत सम्भार एसी, प्रिन्टर, ब्याकअप लगायतका सामग्री। एक्सपर्ट तथा एम डी आर सेन्टरमा इन्टरनेट खर्च जडान एवम महसुल खर्च

३.१. अटोमेटिक पि सी आर (जिन एक्सपर्ट) विस्तार, सुदृढीकरण, एसी, प्रिन्टर, ब्याकअप लगायतका सामग्री।

परिचय	द्रुत परीक्षणमा प्रयोग हुने अटोमेटिक पि सी आर (जिन एक्सपर्ट) सेवा विस्तार एवं सुदृढीकरण गर्न आवश्यक पर्ने एसि, प्रिन्टर, विद्युत ब्याकअप लगायत अन्य आवश्यक सामग्री खरिद एवं जडान गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	द्रुत परीक्षण विधिबाट क्षयरोग निदान गर्न अटोमेटिक पि सी आर (जिन एक्सपर्ट) विधि सेवा विस्तार गर्ने ।

अपेक्षित प्रतिफल	अटोमेटिक पि सी आर (जिन एक्सपर्ट) विस्तार र सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।
कार्यान्वयन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> कार्यान्वयन गर्ने निकाय: प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला, स्वास्थ्य निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेशको लागि क्षयरोग उपचार तथा प्रेषण केन्द्र । राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रसँग समन्वय गरी नयाँ सेवा विस्तार गरिने स्वास्थ्य संस्था छनौट गर्ने, छनौटमा परेका स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार अवस्थाको अध्ययन गरी सेवा विस्तार तथा सुदृढीकरण गर्न आवश्यक सामग्रीहरूको सूची तयार गर्ने । बिनियोजित बजेटको परिधिमा रही क्रमसः AC, Battery/solar power back up, Vortex, Refrigerator, Autoclave, Printer, Furniture (chair, table, cupboard, Rack) Centrifuge Tube आदी प्राथमिकिकरण गरी सामग्रीहरू खरीद एवं जडान गर्ने । सेवा विस्तार गरिने संस्थामा इन्टरनेट सुविधा नभए इन्टरनेट समेत जडान गर्ने । नोट AC, Battery/solar power back up, को स्पेशिफिकेसन अनुसूची १० मा रहेको छ ।
बजेट बाँडफाँड	बजेटको परिधि भित्र रही सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ (संशोधन सहित) अनुसार
अभिलेख प्रतिवेदन	खरीद भएका सामग्री देखिला गर्ने र सम्बन्धित निकायमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

३.२. अटोमेटिक पि सी आर(जिन एक्सपर्ट) परिक्षण व्यवस्थापन एवं मर्मत सम्भार । एक्सपर्ट तथा एम डी आर सेन्टरमा इन्टरनेट खर्च जडान एवम महसुल खर्च

परिचय	द्रुत परीक्षणमा प्रयोग हुने अटोमेटिक पि सी आर (जिनएक्सपर्ट) सेवा सुचारू गर्न आवश्यक हुने सामान्य मर्मत सम्भार जस्तै एसि, प्रिन्टर, विद्युत व्याकअप लगायत अन्य सम्बन्धित सामग्रीको मर्मत सम्भार, जिनएक्सपर्ट परिक्षण व्यवस्थापन, र online reporting का लागि इन्टरनेट सेवा उपलब्ध गराउन यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	जिनएक्सपर्ट सेवा नियमित र अविच्छिन्न रूपमा उपलब्ध गराउनुका साथै क्षयरोग परिक्षणको तथ्याडक वास्तविक समयमा उपलब्ध गराउने .
जिन एक्सपर्ट परिक्षण तथा	१ जिनएक्सपर्ट परिक्षण तथा व्यवस्थापन अन्तर्गत निम्न कार्य बापत रकम उपलब्ध गराउने;

व्यवस्थापन का लागि आवश्यक मापदण्ड	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग निदान भएका बिरामीलाई परिक्षण नतिजा उपलब्ध भएको साथै टेलिफोन सम्पर्क गरि उपचारमा दर्ता भएको सुनिश्चित गर्ने । • NTPMIS मा रेकर्ड भएको विवरणका आधारमा रकम उपलब्ध गराउने । <p>२ जिन एक्सपर्ट मेशिनको कार्य संचालन नियमित गराउन आवश्यक हुने सामग्रीहरू (पावर व्याकअप जस्तै इन्भर्टर, व्याट्री, सोलार प्यानेल, कम्प्युटर, प्रिन्टर, एयर कन्डिसन, ईन्टरनेट डिभाइस, अटोक्लेभ, भोर्टेक्स, फर्निचर, दराज, च्याक आदिको मर्मत सम्भार तथा परिवर्तन आदि) आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गराउने ।</p> <p>३ Online reporting का लागि internet उपलब्ध हुन नसकेका जिनएक्सपर्ट परीक्षण केन्द्रलाई उपलब्ध गराउने र सबै संस्थाले अनिवार्य online reporting गर्ने ।</p>
अभिलेख/प्रतिवेदन	<ul style="list-style-type: none"> • बिरामीको विवरण जिन एक्सपर्ट रजिस्टर, NTPMIS एवं HMIS मा अद्यावधिक गर्ने
आर्थिक बाडफाड	<ul style="list-style-type: none"> • प्रति जिनएक्सपर्ट सफल परिक्षण बापत रु ५० । Error , Invalid र No Result नतिजा भएका परिक्षणका लागि रकम उपलब्ध नहुने । • मर्मत सम्भार,कार्य संचालन र इन्टरनेट खर्च वास्तविक खर्चका आधारमा गर्ने ।

४ ई-टि.बि. रजिस्टर एबम डी.एच.आइ.एस.-२ सम्बन्धि स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई तालिम, क्षयरोग कार्यक्रमको अर्धवार्षिक कोहर्ट समीक्षा डि.आर. कार्यक्रम समेत

४.१ ई-टि.बि. रजिस्टर एबम डी.एच.आइ.एस.-२ सम्बन्धि स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई तालिम

परिचय	<p>क्षयरोग बिरामीहरूको व्यक्तिगत विवरण वास्तविक समयमै प्राप्त गरि क्षयरोगको epidemiological विश्लेषण द्वारा आवश्यक रणनीति तथा क्रियाकलाप विकास गर्न सहयोग पुर्याउन एवं बिरामीको उपचारको अवस्था वास्तविक समयमा प्राप्त गरि प्रभावकारी अनुगमन तथा पृष्ठपोषण गर्न eTB Register विकास भएको हो । eTB Register ले क्षयरोग उपचार रजिष्टरमा भएका बिरामीको सबै विवरणहरूलाई eTB register मा विद्युतिय रूपमा प्रतिलिपि उतारिने हुदा बिरामीको सबै विवरण प्राप्त गरि थप विश्लेषण गर्न मद्दत पुग्ने छ । क्षयरोग कार्यक्रमको तथ्यांक राख्ने सबै स्वास्थ्यसंस्थाहरूले अभिलेख तथा प्रतिवेदन राख्न आवश्यक ज्ञान तथा शिपको विकास गर्न सबै स्वास्थ्यसंस्थाहरूको क्षयरोग कार्यक्रम फोकल पर्सनलाई दुई दिने तालिम संचालन गरि एच.एम.आई.एस. अन्तर्गतका क्षयरोग कार्यक्रमको अभिलेख तथा प्रतिवेदनका निमित्त प्रयोग हुने रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङका फर्म फरमेट र अनलाईन सफ्टवेर eTB Register को प्रयोग सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्न यो तालिमका राखिएको हो ।</p>
-------	---

उद्देश्य	क्षयरोग कार्यक्रमको अभिलेख तथा प्रतिवेदनका निमित्त प्रयोग हुने रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङका फर्म फरमेट एवं क्षयरोग उपचार रजिष्टरको अनलाईन सफ्टवेयर eTB Register को प्रयोग सम्बन्धी स्वास्थ्यकर्मिहरूको ज्ञान तथा क्षमता अभिवृद्धि हुनेछ ।																
अपेक्षित प्रतिफल	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग बिरामीको विवरण स्वास्थ्य संस्थाबाटै वास्तविक समयमा eTB Register का माध्यमबाट उपलब्ध हुने एवम् बिरामीको प्रतिवेदन HMIS मा interoperable प्रणाली द्वारा उपलब्ध हुने । 																
कार्य सञ्चालन प्रकृया:	<p>कार्यान्वयन गर्ने: स्वास्थ्य निर्देशनालय वा स्वास्थ्य कार्यालय</p> <table border="1" data-bbox="435 653 1117 1115"> <thead> <tr> <th>प्रदेश</th> <th>तालिम संख्या</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>सुदूरपश्चिम प्रदेश</td> <td>४</td> </tr> <tr> <td>कर्णाली प्रदेश</td> <td>३</td> </tr> <tr> <td>लुम्बिनी प्रदेश</td> <td>६</td> </tr> <tr> <td>गण्डकी प्रदेश</td> <td>५</td> </tr> <tr> <td>बागमती प्रदेश</td> <td>९</td> </tr> <tr> <td>प्रदेश नं १</td> <td>७</td> </tr> <tr> <td>मधेश प्रदेश</td> <td>९</td> </tr> </tbody> </table> <ul style="list-style-type: none"> • अधिल्लो आर्थिक वर्षमा तालिम दिइएका स्वास्थ्य संस्था बाहेकका अन्य स्वास्थ्य संस्थालाई समावेश गरि तालिम संचालन गर्ने । • eTB Register र HMIS User manual को प्रयोग गरि तालिम संचालन गर्ने । • यो कार्यक्रम संचालन गर्नु पूर्व, कार्यक्रम संचालनको कार्ययोजना निर्माण गरी रा.क्ष.के. लाई जानकारी गराउने • क्षयरोगका बिरामी तुलनात्मक रूपमा धेरै भएका प्रदेशका तराई तथा भित्री मधेसका तथा क्षयरोग बिरामीको धेरै भार भएका जिल्लाहरू छनौट गरी तालिम संचालन गर्ने । • छनौट भएका जिल्लाका स्वास्थ्य संस्थाबाट नै अनलाईन रिपोर्टिङका लागि आवश्यक पूर्वाधार जस्तै कम्प्युटर, इन्टरनेट सेवा, कम्प्युटर संचालनका लागि दक्ष कर्मचारीको उपलब्धता भएका स्वास्थ्यसंस्थाहरूको सूची निर्माण गर्ने । • उक्त सूचीहरू मध्येबाट प्राथमिकिकरण गरी तालिमका लागि स्वास्थ्य संस्था छनौट गर्ने । 	प्रदेश	तालिम संख्या	सुदूरपश्चिम प्रदेश	४	कर्णाली प्रदेश	३	लुम्बिनी प्रदेश	६	गण्डकी प्रदेश	५	बागमती प्रदेश	९	प्रदेश नं १	७	मधेश प्रदेश	९
प्रदेश	तालिम संख्या																
सुदूरपश्चिम प्रदेश	४																
कर्णाली प्रदेश	३																
लुम्बिनी प्रदेश	६																
गण्डकी प्रदेश	५																
बागमती प्रदेश	९																
प्रदेश नं १	७																
मधेश प्रदेश	९																

	<ul style="list-style-type: none"> • छनौट गरिएका स्वास्थ्य संस्था र त्यस स्वास्थ्य संस्थाबाट हुने सहभागीहरूको व्यक्तिगत सम्पर्क नम्बर सहितको विवरण संकलन गर्ने । • यो कार्यक्रम संचालन हुनु पूर्व आवश्यक तयारी जस्तै कार्यक्रम संचालनको मिति र स्थान एकिन गर्ने, कार्यक्रम विषय सूची तथा पाठ्यक्रम तयार गर्ने र कार्यक्रममा सहभागीताका लागि स्वास्थ्य संस्थालाई पत्राचार गर्ने । • कार्यक्रम संचालन दुई भागमा विभाजन गरी संचालन गर्ने । प्रथम भागमा: क्षयरोग सम्बन्धी प्रयोग हुने HMIS रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ फर्म तथा फरमेट सम्बन्धी तालिम संचालन गर्ने र दोस्रो भागमा: क्षयरोग उपचार रजिष्टरको अनलाईन सफ्टवेर eTB Register को प्रयोग सम्बन्धी तालिम दिने । • तालिमका लागि क्षयरोग उपचार रजिष्टर, कम्प्युटर र इन्टरनेटको अनिवार्य व्यवस्था गर्ने ।
--	---

४.२ क्षयरोग कार्यक्रमको अर्धवार्षिक कोहर्ट समीक्षा डि.आर. कार्यक्रम समेत

परिचय	क्षयरोग (DS र DR) निदान तथा उपचार कार्यक्रम सञ्चालनमा आईपरेका समस्या तथा समाधानका उपाय बारे छलफल, भावि योजना तथा क्षयरोगका विरामीको नोटिफिकेसन, उपचार नतिजाको विश्लेषण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग (DS र DR) नियन्त्रण कार्यक्रमका सूचकहरूका आधारमा अर्धवार्षिक प्रगति विश्लेषण तथा विवेचना गर्ने । • कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आई परेका समस्या पहिचान तथा समाधानका उपायहरू खाजि गर्ने ।
कार्यक्रम सञ्चालन /कार्यान्वयन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> • स्वास्थ्य निर्देशनालय बाट सञ्चालन गरिने • डि.एस क्षयरोग कार्यक्रम समीक्षा सहभागीहरू: जिल्लामा क्षयरोग कार्यक्रम हेर्ने फोकल पर्सन, स्वास्थ्य कार्यालयका ल्याव सुपरभाइजर, क्युसि सेन्टर प्रतिनिधि, प्रदेश आपूर्ति केन्द्र प्रतिनिधि, प्रदेश तालिम केन्द्र प्रतिनिधि, सहयोगी संस्थाका प्रतिनिधि, प्रदेश एवम संघिय अस्पताल प्रतिनिधि लगायत अन्य सम्बन्धित क्षयरोग कार्यक्रम सन्चालन गर्ने संस्थाहरूका प्रतिनिधि • डि.आर. क्षयरोग कार्यक्रम समीक्षा सहभागीहरू: डि.आर. केन्द्र तथा उप-केन्द्रका एक/एक जना फोकल व्यक्ति, जिनएक्सपर्ट सेन्टरको फोकल व्यक्ति, डि.आर. उपचार केन्द्र भएको जिल्लाको क्षयरोग फोकल व्यक्ति एक जना । • सञ्चालन अवधि: ३ दिन । (डि.आर. समीक्षा — १ दिन, डि.एस. समीक्षा — २ दिन)

- क्षयरोग मासिक प्रतिवेदन तयार गर्दा भरेका ट्याली सीटहरू ,ई टिवि रजिष्टर र प्रस्तुतीकरण, स्लाइड साथमा लिड आउन सहभागीलाई पत्राचार गर्ने।
- राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमले लक्ष्य तोकेका कार्यक्रमहरू (DRTB समेतको) निर्दिष्ट सूचकांकहरूमा आधारित प्रस्तुतिकरणको ढाँचा बनाई सो अनुसार प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने।
- समिक्षा गोष्ठी अघी eTB Register र HMIS मा प्रविष्ट भएको क्षयरोग तथ्याङ्क रूजू गरी फरक परेको विवरण टिपोट गरी राखे । गोष्ठी अवधिमा फरक परेको विवरण सच्याई eTB Register तथा HMIS प्रविष्ट गर्न लगाउने । साथै डि.आर. बिरामीको विवरण NTPMIS मा प्रविष्ट भएको तथ्याङ्क रूजू गरी फरक परेको विवरण टिपोट गरी राखे । सो विवरण फरक परेमा सही विवरण प्रविष्ट गर्न लगाउने।
- स्वास्थ्य कार्यालयका ल्याब सुपरभाइजरले स्पुटम माइक्रोसकोपी सेन्टरबाट LQAS विधि बाट संकलन गरिएका ल्याब स्लाइड क्युसी सेन्टरलाई उपलब्ध गराउने ।
- समिक्षा गोष्ठीमा छलफल गर्ने विषयवस्तु
 - DS तथा DR TB पहिचान, निदान एवम उपचारका मा गरिएका क्रियाकलाप र त्यसका मुख्य सुचकांक को अवस्था ।
 - क्षयरोगको निदानका लागि ल्याब परिक्षण कार्य (जिन एक्सपर्ट समेत) को मुल्यांकन, चुनौति र समाधानमा गरिएका कार्यको विश्लेषण र यि कार्यको क्यु.सि. सम्बन्धि कार्यको लेखाजोखा ।
 - अधिल्लो गोष्ठीमा औल्याईएका चुनौती तथा समस्या समाधानका लागि गरिएका क्रियाकलाप र हाल उक्त समस्याहरूको अवस्था
 - क्षयरोग औषधि, ल्याब सामाग्री, कार्यक्रमका फर्मफरमेट आदिको उपलब्धता, मौज्दात एवम प्रयोग
 - क्षयरोग र कोमोर्बिडिडि जस्तै एच.आइ.भि., डब्लिटिज, कोभिड १९ जस्ता सहसंक्रमण र त्यसका प्रभाव
 - सहयोगी संस्थाबाट संचालन भएका कार्यक्रमको उपलब्धि, समस्या तथा चुनौती र समाधानका उपायहरू
 - क्षयरोग मुक्त नेपाल घोषणा अभियान कार्यक्रमको उपलब्धि, समस्या तथा चुनौती र समाधानका उपायहरू
 - वार्षिक कार्यक्रम सञ्चालनमा आइपरेका समस्या तथा चुनौतिहरूको समाधानका उपाय खोज्ने ।
 - आपूर्ति तथा लेखासंग सम्बन्धित समस्या तथा समाधान

	<ul style="list-style-type: none"> • राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमको नीति रणनीतिहरूमा भएका परिमार्जनमा अध्यावधिक । • स्वास्थ्यकर्मिहरूलाई क्षयरोग उपचारका विधि तथा रेजिमेनमा भएका परिवर्तन, कार्यक्रमको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ लगायत अन्य सम्बन्धित विषयमा स्वास्थ्यकर्मिहरूको ज्ञान तथा शिप अभिवृद्धि । • उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने जिल्लाको अनुभव आदान प्रदान गर्ने । • कार्यक्रम सञ्चालनमा आई परेका समस्याहरूको पहिचान तथा समाधानका उपाय बारे छलफल गर्ने र त्यसको समाधानका लागि कार्ययोजना निर्माण । • स्थानान्तरण भई आएका तथा स्थानान्तरण भइ गएका क्षयरोगका बिरामीहरूको उपचार नतिजा मिलान । • क्षयरोग जनरल म्यानुअलमा निदान तथा उपचारमा अद्यावधिक भएका विषयबस्तु बारे अभिमुखीकरण गर्ने । • बिरामीका संख्याका आधारमा आगामी चौमासिक अबधिका लागी आवश्यक औषधी परिमाण निर्धारण गरि माग गर्ने ।
आर्थिक बाँडफाँड	प्रचलित नेपाल कानून र अर्थ मन्त्रालयको कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही खर्च गर्नु पर्नेछ ।
अभिलेख प्रतिवेदन	कार्यक्रम संचालन पश्चात प्रतिवेदन तयार गरि eTB Register प्रयोग गर्ने स्वास्थ्य संस्थाका विवरण र समिक्षा गोष्ठिमा कार्यक्रममा देखिएका चुनौतिहरू लाइ समाधान गर्न कार्ययोजना निर्माण गरि रा.क्ष.के. लाइ उपलब्ध गराउने ।

५ क्षयरोग आधारभूत तथा पुनर्ताजगी तालिम

परिचय	नया नियुक्ति भई आएका र कार्यरत स्वास्थ्य कर्मिहरूलाई क्षयरोग सम्बन्धी ज्ञान .सीप र क्षमता अभिवृद्धि गरी क्षयरोगको उचित निदान तथा उपचार व्यवस्थापनका लागि यो तालिम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापनमा स्वास्थ्यकर्मिको ज्ञान .सीप र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
कार्य सञ्चालन प्रकृया	कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य कार्यालय सहभागी संख्या २० देखि २५ जना प्रति समूह सहभागीहरू क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापनमा प्रत्यक्ष संलग्न स्वास्थ्यकर्मिहरू । अवधि आधारभूत/मोडुलर तालिम ३ दिन, पुनर्ताजगी तालिम २ दिन

	<p>सहजकर्ता स्वास्थ्य निर्देशनालय तथा स्वास्थ्य कार्यालयका क्षयरोग कार्यक्रम फोकल पर्सन, स्पुटम माइक्रोसकोपिक तथा जिनएक्सपर्ट सेन्टरका ल्याब फोकल पर्सन, तथ्यांक अधिकृत/सहायक एवं सम्बन्धित विषय विज्ञहरू ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • आवश्यकता अनुसार आधारभूत तथा पूनर्ताजगी तालिमको संख्या उपलब्ध बजेटमा रहे निर्धारण गर्ने । • तालिम सञ्चालनको उदेश्य, तालिम हुने स्थान, मिति र समय सहित कम्तीमा एक हप्ता अगावै स्वास्थ्य संस्थालाई पत्राचार गर्ने । • राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रलाई तालिमको कार्य योजना बनाइ जानकारी गराउने । • उपस्थिति हाजिरी, दै.तथा भ्रमण खर्च वितरण भर्पाइ, तालिम मोड्युल तालिम सामग्री, स्टेशनरी, खाजा, आदि तयार गर्ने । • राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्रबाट अध्यावधिक गरिएको तालिम मोडुल तथा म्यानुअलका विषयबस्तु र तालिम सञ्चालन निर्देशिका अनुसार तालिम सञ्चालन गर्ने । • तालिम मोडुलर विधि बाट संचालन गर्ने ।
विधि	प्रस्तुतिकरण, समूह कार्य, छलफल, अभ्यास
सन्दर्भ सामाग्री	राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम आधारभूत तालिम मोड्युल, राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम जनरल म्यानअल, क्लिनिकल म्यानअल, क्षयरोग सेवा अभिलेख तथा प्रतिवेदन फारामहरू ।
बजेट बाँडफाँड	बजेटको परिधीमा रही अनसूची १ अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ ।
अभिलेख प्रतिवेदन	अनुसुचि ४ अनुसारको प्रतिवेदन, सहभागीहरूको नाम, ठेगाना, कर्मचारी संकेत नम्बर सहितको पूर्ण विवरण अद्यावधिक गर्ने र उक्त विवरण अनिवार्यरूपमा eTB Register को तालिम विवरण प्रविष्टि गर्ने ठाँउमा अध्यावधिक गर्ने ।

६ क्षयरोग मुक्त घोषणा अभियानका विभिन्न कृयाकलापहरू

यस कार्यक्रम अन्तर्गतका कृयाकलापहरू क्षयरोग मुक्त नेपाल घोषणा अभियान कार्यक्रम कार्यान्वयन मार्गदर्शन २०७८ अनुसार सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । यो निर्देशिका राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रको वेवसाईट www.nepalntp.gov.np बाट download गरी प्रयोग गर्नुहोला ।

७ क्षयरोगका बिरामीको उपचार व्यवस्थापनका लागि रेफरल सेन्टर तथा होस्टेल सञ्चालन खर्च/अनुदान

परिचय	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूमा जटिलता उत्पन्न भएमा अस्पतालमा भर्ना गरी एकीकृत स्वास्थ्य उपचार सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने तथा बिरामीको बसोबास स्थल टाढा भएका कारण दैनिक उपचार लिन कठिनाई भएको एव अन्य अस्पतालमा आवासीय सेवा उपलब्ध नभएका कारण आवासीय सेवा सहित एकीकृत सेवा उपलब्ध गराउन प्रदेश वा स्थानीय तह अन्तर्गत क्षयरोग रेफरल सेन्टर तथा डि आर होस्टेल सञ्चालन गर्न बजेटको व्यवस्था गरिएको छ ।
उद्देश्य	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूलाई एकीकृत रूपमा सेवा प्रदान गर्न र आवश्यकता अनुसारका बिरामीलाई आवासीय सेवा उपलब्ध गराउने ।
अपेक्षित प्रतिफल	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूले आवासीय सेवाका साथै क्षयरोग सम्बन्धी एकीकृत स्वास्थ्य उपचार सेवा प्राप्त गरी बिरामीको निको हुने दर बढ्नेछ ।
आवासीय सुविधाका मापदण्डहरू	बिनियोजित बजेट, उपलब्ध शैया संख्या आदिको अनुसार प्राथमिकताका आधारमा निम्नानुसारका बिरामीहरूलाई होस्टेलमा राख्ने व्यवस्था मिलाउने । क) कमजोर आर्थिक अबस्था भएका, सुकुम्बासी । ख) भौगोलिक वा अन्य कारणले दैनिक उपचारमा आउन असमर्थ बिरामीहरू । ग) पारिवारिक हेरचाह नपाएका बिरामीहरू घ) असक्त, अपांग, कमजोर शारीरिक अवस्था भई विशेष हेरचाह गर्नु पर्ने बिरामीहरू । ङ) होस्टेलमा बस्न चाहने बिरामीहरू
कार्यसञ्चालन प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> • बिनियोजित बजेट प्रचलित आर्थिक ऐन नियमको परिधि भित्र रही मधेश प्रदेश र लुम्बिनी प्रदेशमा रहेका होस्टेलहरू, गण्डकी र सुदुरपश्चिम प्रदेशमा रहेको रेफरल सेन्टर/होस्टेल सञ्चालन सम्बन्धी आवश्यक जनशक्ति तथा दैनिक कार्य सञ्चालन सम्बन्धी कार्ययोजना सेवा प्रदायक संस्थाबाट माग गरी रा. क्ष. नि.के को सहमतिमा सम्बन्धित प्रदेशको स्वास्थ्य मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालय/स्वास्थ्य निर्देशनालयबाट स्वीकृत गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । • होस्टेलमा बस्ने बिरामीको दैनिक अभिलेख राख्ने र हरेक महिना फलोअपमा पठाउने र आवश्यक परेमा चिकित्सकबाट स्वास्थ्य परीक्षण गराउने । • नेपाल सरकार बीमा कार्यक्रमले औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूको रु १००,००० (एक लाख) बराबरको निशुल्क बीमा व्यवस्था गरेकाले होस्टेलबाट निदान, आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापनका लागि बिरामी पठाउनु परेमा बीमा सुविधायुक्त अस्पतालमा पठाउने र यातायात खर्च उपलब्ध गराउने ।

	<ul style="list-style-type: none"> • दैनिक पोषण तालिका तयार गरी सोही अनुसार होस्टेलमा रहेका औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका विरामीहरूलाई सन्तुलित खाना उपलब्ध गराउने । • विरामीलाई उपलब्ध गराउने खानामा दैनिक २०० मि लि दुध, एक गोटा अण्डा र हसाको दुई पटक माछा वा मासू अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।
बजेट बाँडफाट	<p>बजेटको परिधि भित्र रही रेफरल सेन्टरले आवश्यकता अनुसार बजेट बाँडफाट गरी सम्बन्धित प्रदेशका निकाय र रा . क्ष. नि के. को सहमति लिने र होस्टेल का लागि अनुसूची —अनुसार बाँडफाट गर्ने ।</p> <p>बजेट मधेश प्रदेश को स्वास्थ्य निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेशमा स्वास्थ्य मन्त्रालय र सुदुरपश्चिम प्रदेशको सामाजिक विकास मन्त्रालय अन्तर्गत व्यवस्थापन गरिएको छ ।</p>
अभिलेख प्रतिवेदन	<p>रेफरल सेन्टर/होस्टेलमा रहेका विरामीको नाम, ठेगाना र सम्पर्क नम्बर सहितको विवरण र मासिक खर्चको अभिलेख राखी सम्बन्धित प्रदेशको स्वास्थ्य मन्त्रालय/सामाजिक विकास मन्त्रालय/स्वास्थ्य निर्देशनालय र राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ ।</p>

८ जिल्ला बाट पालिका एवम डि.आर उपचारकेन्द्र बाट उपकेन्द्र सम्म औषधि, ल्याब सामग्री तथा अन्य बस्तु ढुवानी, विश्व क्षयरोग दिवस मनाउने, सुपरिबेक्षण तथा स्थलगत अनुशिक्षण तथा अनुगमन, ल्याब सुपरभाइजरन द्वारा ल्याब गुणस्तर सुधार, क्युसीका लागि खकार संकलन

८.१ जिल्ला बाट पालिका एवम डि.आर उपचारकेन्द्र बाट उपकेन्द्र सम्म औषधि, ल्याब सामग्री तथा अन्य बस्तु ढुवानी

परिचय	<p>क्षयरोग कार्यक्रम संचालन उद्देश्य अनुरूप भए नभएको सुनिश्चित गर्नुका साथै कार्यक्रम मापदण्ड अनुसार गुणस्तरिय रूपमा संचालन भएको एकिन गर्नुका साथै सम्बन्धित स्वास्थ्य कर्मीहरूलाई क्षयरोग कार्यक्रम प्रभावकारी संचालन एवं यसको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ सम्बन्धमा जिल्ला बाट स्थानिय निकायमा एवम् डि.आर उपचार केन्द्र बाट उपचार उप-केन्द्रसम्म औषधि, ल्याब सामग्री आदिलाई आवश्यकता अनुसार ढुवानी गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।</p>
उद्देश्य	कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा उद्देश्य अनुरूप संचालन भएको सुनिश्चित गर्न ।
अपेक्षित प्रतिफल	कार्यक्रम प्रभावकारी र गुणस्तरिय रूपमा संचालन भएको सुनिश्चित हुने ।
कार्यसञ्चालन प्रकृया:	कार्यान्वयन निकाय: स्वास्थ्य कार्यालय एवम डि.आर उपचार केन्द्र

	<ul style="list-style-type: none"> • डि.आर. क्षयरोगको औषधी ढुवानी गर्न जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयले डि.आर उपचार केन्द्रलाई बजेट उपलब्ध गराउने। डि.आर उपचार केन्द्रले उपचार उप-केन्द्र सम्म औषधी पुर्याउने व्यवस्था गर्ने। • जिल्लाले पालिकासम्म डि.एस. क्षयरोगको औषधी, ल्याब सामग्री तथा अन्य वस्तु आकास्मिक अवस्थामा ढुवानी गर्ने ।
बजेट वाँडफाँड	उपलब्ध बजेटको परिधि भित्र रही खर्च गर्ने ।

८.२ सुपरिवेक्षण तथा स्थलगत अनुशिक्षण तथा अनुगमन

परिचय	क्षयरोग कार्यक्रम संचालन उद्देश्य अनुरूप भए नभएको सुनिश्चित गर्नुका साथै कार्यक्रम मापदण्ड अनुसार गुणस्तरिय रूपमा संचालन भएको एकिन गर्नुका साथै सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई क्षयरोग कार्यक्रम प्रभावकारी संचालन एवं यसको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ सम्बन्धमा जिल्ला बाट स्थानिय निकाय एवम उपचार केन्द्रका कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा उद्देश्य अनुरूप संचालन भएको सुनिश्चित गर्न ।
अपेक्षित प्रतिफल	कार्यक्रम प्रभावकारी र गुणस्तरियरूपमा संचालन भएको सुनिश्चित हुने ।
कार्यसञ्चालन प्रकृया:	<p>कार्यान्वयन निकाय: स्वास्थ्य कार्यालय</p> <ul style="list-style-type: none"> • अनुगमन तथा मुल्यांकनका लागि चेक लिष्टको अनिवार्य प्रयोग गर्ने । • स्थलगत अनुशिक्षणका माध्यमबाट स्वास्थ्य संस्थाहरूको कार्यक्रम संचालनका विधि तथा प्रकृया, सो को अभिलेख तथा प्रतिवेदनका साथै HMIS एवम NTPMIS मा नियमित प्रतिवेदन भए नभएको सुनिश्चित गर्ने साथै आवश्यकता अनुसार सो सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । • कार्यक्रम संयोजक तथा अन्य आवश्यक कर्मचारीहरूको नियमित अनुगमन भ्रमणका लागि मिति, स्थान, उद्देश्य सहितको योजना बनाउने र सो अनुसार स्वास्थ्य संस्थामा अनुगमन गर्ने । • कार्यक्रमको प्रभावकारि संचालन तथा सो को मुल्यांकनका लागि आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य निर्देशनालय, स्वास्थ्य कार्यालय तथा स्थानिय निकाय सम्मिलित संयुक्त अनुगमन टोली बनाई समस्या पहिचान भएका स्वास्थ्य संस्थाको सुपरिवेक्षण गरि समस्याहरूको निराकरण गर्ने ।

	<ul style="list-style-type: none"> • अनुगमन पश्चात तत्कालै स्वास्थ्य संस्थालाई देखिएका राम्रा सहित सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूका बारेमा छलफल गर्ने र सुधारका लागि गर्नुपर्ने क्रियाकलाप, सो को समय सिमा र जिम्मेवार व्यक्ति सहितको कार्य योजना बनाउने । • आवश्यकता अनुसार अनुगमनमा पहिचान भएका विषयहरूलाई सम्बन्धीत स्थानिय तह लाई पनि जानकारी गराउने र समस्या समाधानका लागि स्थानिय तहको जिम्मेवारी सहितको कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने गराउने । • अर्को पटकको भ्रमणमा स्वास्थ्य संस्थालाई अधिल्लो भ्रमणमा दिइएको सुझाव कार्यान्वयन भए नभएको निश्चित गर्ने । • अनुगमन भ्रमणमा कार्यक्रमको कार्यान्वयन तोकिएको मार्ग निर्देशन अनुसार भए नभएको एवं कार्यक्रम तोकिएको स्थान, व्यक्ति तथा समुदायमा भए नभएको, कार्यक्रमको गुणस्तरिय कार्यान्वयन एवं आवश्यक अभिलेख तथा प्रतिवेदन भए नभएको सुनिश्चित गर्ने । • समुदायमा संचालन भएका क्षयरोग पहिचान तथा रेफरल कार्यक्रमको प्रभावकारीता एवं सम्बन्धीत सेवाग्राही मा कार्यक्रम पुगे नपुगेको सुनिश्चित गर्ने । यसका लागि सेवाग्राहीको विवरण स्वास्थ्य संस्था बाट लिई नमुना छनोटमा परेका सेवाग्राहीको घरदैलोमा गई सेवा पाएको सुनिश्चित गर्ने । • सम्बन्धीत कर्मचारीले अनुगमन भ्रमण पश्चात प्रतिवेदन बनाई आफ्नो संस्थालाई उपलब्ध गराउने र आवश्यक परेका वेलामा सरोकारवालाहरूलाई उपव्ध गराउने ।
बजेट बाँडफाँड	उपलब्ध बजेटको परिधि भित्र रही खर्च गर्ने ।

८.३ विश्व क्षयरोग दिवस मनाउने

परिचय	क्षयरोग कार्यक्रम प्रति निति निर्माण तहसम्मको प्रभावकारी राजनैतिक प्रतिबद्धता हासिल गर्नुका साथै यस रोग बाट मृत्यु भएका व्यक्तिहरूको सम्झना स्वरुप विश्व क्षयरोग दिवस मनाउन यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> • राजनीतिज्ञ, समाज सेवि, बुद्धिजीवि, नीति निर्माताहरू तथा विभिन्न क्षेत्रमा काम गर्ने व्यक्तित्वहरूलाई क्षयरोग नियन्त्रणमा उनिहरूको प्रतिबद्धता लिइ क्षयरोग कार्यक्रमका लागि आवश्यक स्रोतहरूको व्यवस्था हुने ।
अपेक्षित प्रतिफल	क्षयरोग अन्त्यका लागि राजनैतिक एवम सामाजिक प्रतिबद्धता हासिल हुने ।

कार्यसञ्चालन प्रकृया:	<ul style="list-style-type: none"> स्वास्थ्य कार्यालयको प्रमुखको अध्यक्षतामा सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय सम्मिलित जिल्लास्तरिय संयोजन समिति गठन गर्ने । समितिको बैठकमा उपलब्ध श्रोतहरू छलफल गरी सोहि अनुसार कार्य योजना बनाई सोहि अनुसार कार्यान्वयन गर्ने । अतिथिहरूलाई निमन्त्रणा र सहभागीहरूको आवश्यक व्यवस्थापन, कार्यक्रम स्थल छनौट तथा व्यवस्थापन शिक्षा, सूचना र सञ्चारका सामाग्रीहरूको प्रदर्शनी तथा वितरण क्षयरोग चेतनामुलक सांस्कृतिक कार्यक्रम, वाद-विवाद, हाजिरी जबाफ, र्याली आदि । स्थानिय रेडियो र टेलिभिजन तथा स्थानिय अन्य संचार माध्यम मार्फत क्षयरोग बारे सन्देश प्रवाह गर्ने । पत्रकार अन्तरक्रिया, अन्तरसंवाद
आर्थिक बाँडफाँड	<ul style="list-style-type: none"> उपलब्ध बजेट बाट विश्व क्षयरोग दिवसका लागि ५० हजार सम्म खर्च गर्ने ।

८.४ ल्याब सुपरभाइजर द्वारा ल्याब गुणस्तर सुधार, क्युसीका लागि खकार संकलन

परिचय	माईक्रोस्कोपि बिधि बाट क्षयरोग पहिचान गर्ने क्रममा गुणस्तरलाई ध्यान दिनु पर्दछ । जिल्ला भित्रका माईक्रोस्कोपि सेन्टरको गुणस्तर कायम गर्न क्यु.सि slide संकलन गरि प्रदेश प्रयोगशाला पठाउनु पर्छ ।
उद्देश्य	माईक्रोस्कोपि सेन्टर बाट LQAS विधिबाट परिक्षण भैसकेका slide हरू छनौट तथा संकलन गरि प्रत्येक त्रैमासिकमा गुणस्तर परिक्षण गर्न प्रदेश प्रयोगशाला पठाउने ।
अपेक्षित प्रतिफल	क्यु.सि . मा प्रयोगशालाहरूको सहभागिता र गुणस्तरमा अभिवृद्धि हुनेछ ।
कार्यान्वयन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य कार्यालय , ल्याब सुपरभाइजर (lab technician) वा नभएमा क्षयरोग कार्यक्रम हेर्ने फोकल व्यक्ति ।</p> <ul style="list-style-type: none"> LQAS विधिबाट slide संकलन गरि प्रत्येक त्रैमासिकमा गुणस्तर परिक्षण गर्न प्रदेश प्रयोगशाला पठाउने । गुणस्तर सुधारको लागि स्थलगत अनुशिक्षण गर्ने । प्रदेश क्युसी सेन्टरले उपलब्ध गराएको त्रैमासिक क्युसी रिपोर्ट अनुसार न्युन गुणस्तर देखिएका क्षयरोग निदान केन्द्रमा field visit गरि गुणस्तर सुधारका लागी स्थलगत अनुशिक्षण गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	बजेटको परिधि भित्र नेपाल सरकारको नियमानुसार गर्ने ।

अभिलेख प्रतिवेदन	प्रदेश प्रयोगशालासँग समन्वय गरि रेकर्ड कायम गर्ने ।
---------------------	---

९ जिल्लास्तर क्षयरोग कोहर्ट विश्लेषण तथा अर्ध बार्षिक समीक्षा गोष्ठी

परिचय	क्षयरोग निदान तथा उपचार कार्यक्रम सञ्चालनमा आईपरेका समस्या तथा समाधानका उपाय बारे छलफल तथा क्षयरोगका विरामीको उपचार नतिजाको विश्लेषण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रमका सूचकहरूका आधारमा अर्धवार्षिक प्रगति विश्लेषण तथा बिबेचना गर्ने । कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आईपरेका समस्या पहिचान तथा समाधानका उपायहरू खोजि गर्ने ।
कार्यक्रम सञ्चालन /कार्यान्वयन प्रकृया	कार्यक्रम सञ्चालन: स्वास्थ्य कार्यालय सहभागीहरू:स्थानीय तहका क्षयरोग कार्यक्रम हेर्ने फोकल पर्सन । क्षयरोगका कार्यक्रमका सहयोगी संस्थाहरूका प्रतिनिधी । अवधि: बार्षिक र अर्धबार्षिक गरि २ पटक । सञ्चालन अवधि: २ दिन । <ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग मासिक प्रतिवेदन तयार गर्दा भरेका ट्याली सीटहरू ,इ टिवि रजिष्टर र प्रस्तुतीकरण स्लाइड साथमा लिइ आउन सहभागीलाई पत्राचार गर्ने । • राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमले लक्ष्य तोकेका कार्यक्रमहरू (DRTB समेतको) निर्दिष्ट सूचकांकहरूमा आधारित प्रस्तुतिकरण ढाँचा बनाइ स्वास्थ्य कार्यालयले स्थानीयतहलाई उपलब्ध गराउने र सो अनुसार स्थानीयतहलाई गोष्ठीमा प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने • समिक्षा गोष्ठी अघि eTB Register र DHIS २ मा प्रविष्ट भएको क्षयरोग तथ्याङ्क रूजू गरी फरक परेको विवरण टिपोट गरी राख्ने । गोष्ठी अवधिमा फरक परेको विवरण सच्याई eTB Register तथा DHIS २ मा प्रविष्ट गर्न लगाउने । DRTB को हकमा NTPMIS मा प्रविष्ट भए नभएको एकीन गरी नभएको खण्डमा प्रविष्ट गर्न लगाउने । • स्थानीयतहले माइक्रोसकोपी सेन्टरबाट LQAS विधि बाट संकलन गरिएका ल्याब स्लाइड स्वास्थ्य कार्यालयका ल्याब सुपरभाइजरलाई उपलब्ध गराउने। स्वास्थ्य कार्यालयका ल्याब सुपरभाइजरले स्पुटम ल्याब स्लाइड क्युसी सेन्टरलाई उपलब्ध गराउने । • समिक्षा गोष्ठीमा छलफल गर्ने विषयवस्तु

- DS तथा DR TB पहिचान, निदान एवम उपचार गरिएका क्रियाकलाप र त्यसका मुख्य सूचांकको अवस्था ।
 - जिल्लामा अर्धवार्षिक अवधिमा क्षयरोगको निदानका लागि ल्याब परिक्षण कार्य (जिन एक्सपर्ट समेत) को मुल्यांकन, चुनौति र समाधानमा गरिएका कार्यको विश्लेषण र क्यु.सि. सम्बन्धि कार्यको लेखाजोखा ।
 - अघिल्लो गोष्ठीमा औल्याईएका चुनौती तथा समस्या समाधानका लागि गरिएका क्रियाकलाप र हाल उक्त समस्याहरूको समाधानको अवस्था ।
 - क्षयरोगको औषधि, ल्याब सामग्री, कार्यक्रमको फर्म फर्म्याट आदिको उपलब्धता, मौज्जात एवम प्रयोग ।
 - क्षयरोग र कोमोबिडिडि जस्तै एच.आइ.भि., डायबटिज, कोभिड १९ जस्ता सहसंक्रमण र त्यसका प्रभाव ।
 - सहयोगी संस्थाबाट संचालन भएका कार्यक्रमको उपलब्धि, समस्या तथा चुनौती र समाधानका उपायहरू ।
 - वार्षिक कार्यक्रम सञ्चालनमा आइपरेका समस्या तथा चुनौतिहरूको समाधानका उपाय खोज्ने ।
 - आपूर्ति तथा लेखासंग सम्बन्धित समस्या तथा समाधानका उपायहरू ।
 - राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमको नीति रणनीतिहरूमा भएका परिमार्जनमा अध्यावधिक ।
 - स्वास्थ्यकर्मिहरूलाई क्षयरोग उपचारका विधि तथा रेजिमेनमा भएका परिवर्तन, कार्यक्रमको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ लगायत अन्य सम्बन्धित विषयमा स्वास्थ्यकर्मिहरूको ज्ञान तथा शिप अभिवृद्धि ।
-
- उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने स्थानिय तहको अनुभव आदान प्रदान गर्ने ।
 - कार्यक्रम सञ्चालनमा आई परेका समस्याहरूको पहिचान तथा समाधानका उपायबारे छलफल गर्ने र त्यसको समाधानका लागि कार्ययोजना निर्माण ।
 - स्थानान्तरण भई आएका तथा स्थानान्तरण भइ गएका क्षयरोगका बिरामीहरूको उपचार नतिजा मिलान ।
 - क्षयरोग निदान तथा उपचारमा अद्यावधिक भएका विषयबस्तु बारे जानकारी गराउने ।
 - बिरामीका संख्याका आधारमा आगामी चौमासिक अवधिका लागी आवश्यक औषधी परिमाण निर्धारण गरि माग गर्ने ।

आर्थिक बाँडफाँड	प्रचलित नेपाल ऐन, कानून र अर्थ मन्त्रालयको कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही नियमानुसार खर्च गर्नु पर्नेछ ।
अभिलेख प्रतिवेदन	कार्यक्रम सम्पन्न गरि सहभागीहरूको विवरण सहितको संक्षिप्त प्रतिवेदन तयार गरी एक प्रति राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रमा पेश गर्ने ।

१० टिबी एच यम आई यस टुल्स छपाई, स्थलगत अनुशिक्षण तथा अनुगमन, विश्व क्षयरोग दिवस मनाउन

१०.१ टिबी एच यम आई यस टुल्स छपाई

परिचय	क्षयरोग सँग सम्बन्धित Recording, Reporting लाई व्यवस्थित गर्न, HMIS Tools छपाई गर्न आवश्यक भएकोले यो कृयाकलाप राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोगको तथ्याङ्क उपलब्धताको सुनिश्चित भएको हुने ।
अपेक्षित उपलब्धि	समयमा तथ्याङ्क रेकर्डिङ रिपोर्टिङ हुनेछ ।
सञ्चालन प्रकृया	कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य निर्देशनालय क्रियाकलापहरू: स्वास्थ्य सेवा विभाग, व्यवस्थापन महाशाखाबाट स्वीकृत स्पेशिफिकेशन बमोजिम समयमा नै आवश्यक क्षयरोग सम्बन्धी Tools छपाई तथा वितरण गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	बजेटको परिधि भित्र रही विद्यमान ऐन, नियमानुसार गर्ने ।

१०.२ स्थलगत अनुशिक्षण तथा अनुगमन

परिचय	क्षयरोग कार्यक्रम संचालन उद्देश्य अनुरूप भए नभएको सुनिश्चित गर्नुका साथै कार्यक्रम मापदण्ड अनुसार गुणस्तरिय रूपमा संचालन भएको एकिन गर्नुका साथै सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई क्षयरोग कार्यक्रम प्रभावकारी संचालन एवं यसको रेकर्डिङ तथा रिपोर्टिङ सम्बन्धमा प्रदेशबाट जिल्ला, स्थानिय निकाय एवम् उपचार केन्द्रका कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा उद्देश्य अनुरूप संचालन भएको सुनिश्चित गर्न ।
अपेक्षित प्रतिफल	कार्यक्रम प्रभावकारी र गुणस्तरिय रूपमा संचालन भएको सुनिश्चित हुने ।
कार्यसञ्चालन प्रकृया:	कार्यान्वयन निकाय: स्वास्थ्य निर्देशनालय <ul style="list-style-type: none"> • अनुगमन तथा मुल्यांकनका लागि चेक लिष्टको अनिवार्य प्रयोग गर्ने ।

- स्थलगत अनुशिक्षणका माध्यमबाट स्वास्थ्य संस्थाहरूको कार्यक्रम संचालनका विधि तथा प्रकृया, सो को अभिलेख तथा प्रतिवेदनका साथै HMIS, eTB register एवम् NTPMIS मा नियमित प्रतिवेदन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुका साथै आवश्यकता अनुसार सो सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- कार्यक्रम संयोजक तथा अन्य आवश्यक कर्मचारीहरूको नियमित अनुगमन भ्रमणका लागि मिति, स्थान, उद्देश्य सहितको योजना बनाउने र सो अनुसार स्वास्थ्य संस्थामा अनुगमन गर्ने ।
- कार्यक्रमको प्रभावकारि संचालन तथा सो को मुल्याङ्कनका लागि आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य निर्देशनालय, स्वास्थ्य कार्यालय तथा स्थानिय निकाय सम्मिलित संयुक्त अनुगमन टोली बनाई समस्या पहिचान भएका स्वास्थ्य संस्थाको सुपेरिवेक्षण गरि समस्याहरूको निराकरण गर्ने ।
- अनुगमन पश्चात तत्कालै स्वास्थ्य संस्थालाई देखिएका राम्रा सहित सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूका बारेमा छलफल गर्ने र सुधारका लागि गर्नुपर्ने क्रियाकलाप, सो को समय सिमा र जिम्मेवार व्यक्ति सहितको कार्य योजना बनाउने ।
- आवश्यकता अनुसार अनुगमनमा पहिचान भएका विषयहरूलाई सम्बन्धीत जिल्ला तथा स्थानियतहलाई पनि जानकारी गराउने र समस्या समाधानका लागि स्थानियतहको जिम्मेवारी सहितको कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- अर्को पटकको भ्रमणमा स्वास्थ्य संस्थालाई अघिल्लो भ्रमणमा दिइएको सुझाव कार्यान्वयन भए नभएको निश्चित गर्ने ।
- अनुगमन भ्रमणमा कार्यक्रमको कार्यान्वयन तोकिएको मार्ग निर्देशन अनुसार भए नभएको एवं कार्यक्रम तोकिएको स्थान, व्यक्ति तथा समुदायमा भए नभएको, कार्यक्रमको गुणस्तरिय कार्यान्वयन एवं आवश्यक अभिलेख तथा प्रतिवेदन भए नभएको सुनिश्चित गर्ने ।
- समुदायमा संचालन भएका क्षयरोग पहिचान तथा रेफरल कार्यक्रमको प्रभावकारीता एवं सम्बन्धीत सेवाग्राही मा कार्यक्रम पुगे नपुगेको सुनिश्चित गर्ने । यसका लागि सेवाग्राहीको विवरण स्वास्थ्य संस्था बाट लिई नमुना छनोटमा परेका सेवाग्राहीको घरदैलोमा गई सेवा पाएको सुनिश्चित गर्ने ।
- सम्बन्धीत कर्मचारीले अनुगमन भ्रमण पश्चात प्रतिवेदन बनाई आफ्नो संस्थालाई उपलब्ध गराउने र आवश्यक परेका वेलामा सरोकारवालाहरूलाई उपव्ध गराउने ।

बजेट बाँडफाँड	उपलब्ध बजेटको परिधि भित्र रही नियमानुसार खर्च गर्ने ।
प्रतिवेदन	अनुगमन पश्चात प्रतिवेदन तयार गरी राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र, स्वास्थ्य निर्देशनलाय, स्वास्थ्य कार्यालय र स्थानीय तहमामा पठाउने ।

१०.३ विश्व क्षयरोग दिवस मनाउने

परिचय	क्षयरोग कार्यक्रम प्रति नीति निर्माण तहसम्मको प्रभावकारी प्रतिबद्धता हासिल गर्न गर्नुका साथै यस रोगबाट मृत्यु भएका व्यक्तिहरुको सम्झना स्वरुप विश्व क्षयरोग दिवस मनाउन यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग नियन्त्रणमा राजनीतिज्ञ, समाजसेवी, बुद्धिजिवी, नीति निर्माताहरु सहयोग प्राप्त गर्ने, जनचेतान जगाउने यस दिवसको मुख्य उद्देश्य हो ।
अपेक्षित उपलब्धि	<ul style="list-style-type: none"> • नीति निर्माता तथा राजनीतिज्ञहरुको क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रममा प्रतिबद्धता बढ्ने । • समुदायमा क्षयरोगप्रति रहेको नकारात्मक धारणामा कमी आउने ।
सञ्चालन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य निर्देशनालय</p> <p>सम्भावित क्रियाकलापहरु</p> <ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग सम्बन्धी शिक्षा, सूचना र सञ्चारका सामग्रीहरुको प्रदर्शनी तथा वितरण । • क्षयरोग चेतनामुलक सांस्कृतिक कार्यक्रम, सडक नाटक, बादविवाद, हाजिरीजवाफ प्रतियोगिता, र्याली आदि । • एफ एम रेडियो र टेलिभिजन तथा स्थानीय अन्य संचार माध्यम मार्फत क्षयरोग बारे सन्देश प्रवाह • पत्रकार अन्तरक्रिया, अन्तरसंवाद आदि गर्ने । • बिरामीलाई सम्मान, फलफुल वितरण आदि । <p>सञ्चालन प्रकृया:</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशकको अध्यक्षतामा सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय सम्मिलित विश्व क्षयरोग दिवस सञ्चालन सम्बन्धी बैठक बसी उपलब्ध स्रोतका आधारमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरुको सुची तयार गरी कार्य योजना बनाई सोही अनुसार कार्यान्वयन गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	• उपलब्ध बजेट अनुसार प्रचलित ऐन कानूनको परिधीमा रहि सञ्चालन गर्ने

११ डी आर सेन्टर सब सेन्टर नयाँ विस्तार एवं संचालनमा भएकालाई आवश्यक सुदृढिकरण, औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूका लागि पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च का लागि अपुग रकम, एन्सिलरि औषधि खरिद

११.१ डी आर सेन्टर सब सेन्टर नयाँ विस्तार एवं संचालनमा भएकालाई आवश्यक सुदृढिकरण

परिचय	सञ्चालनमा रहेका तथा विस्तार गर्न लागिएका औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्रका लागि आवश्यक सामग्री, औजार तथा उपकरणहरूको व्यवस्था गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरूलाई सहज रूपमा उपचार गराउने ।
अपेक्षित उपलब्धी	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्र विस्तार भई बिरामीको सहज उपचार भएको हुनेछ ।
कार्य सञ्चालन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य निर्देशनालय</p> <p>सेवा विस्तार गर्ने सकिने स्वास्थ्य संस्थाहरू: औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीहरू धेरै भएका जिल्लाका अस्पताल, जिनएक्सपर्ट सेन्टर तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई उपचार केन्द्रका रूपमा विस्तार गर्न प्राथमिकिकरण गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • बिरामीलाई पायक पर्ने र प्राथमिकतामा परेका अस्पताल तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा डि.आर. उपचार केन्द्र तथा उपकेन्द्र विस्तार गर्ने । • सञ्चालनमा रहेका उपचार केन्द्रहरूमा र विस्तार गर्न लागिएका उपचार केन्द्र तथा उपकेन्द्रहरूमा आवश्यकता अनुसार अनुसूचि – मा उल्लेख भएका सामग्री तथा थप अन्य सामग्रीहरू खरिद गर्ने । • खरीद भएको सामग्री स्वास्थ्य संस्था (औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार केन्द्र)मा उपलब्ध गराउने ।
बजेट बाँडफाँड	विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही प्रचलित खरिद ऐन तथा नियमावली अनुसार
अभिलेख प्रतिवेदन	<p>विस्तार भएको डि.आर क्षयरोग उपचार केन्द्र वा उपकेन्द्रको विवरण राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रलाई गराउने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोगका औषधीको परिणाम स्टोर लेजरबुक मा अध्याविधक भए नभएको रिभ्यु एवं फिजिकल भेरिफिकेसन गर्ने । • जिल्ला स्टोरका कर्मचारीलाई उचित भण्डारणका मापदण्डका बारेमा अनुशिक्षण गर्ने ।

११.२ औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका विरामीहरूका लागि पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्चका लागि अपुग रकम

परिचय	स्वास्थ्य कार्यालयमा विनियोजन भएको रकम अपुग भएमा वा अन्य नयाँ जिल्लामा उपचार केन्द्र विस्तार भई विरामी थप हुँदा औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग आधारभूत परीक्षण, जटिलता व्यवस्थापन, पोषणयुक्त खाना तथा उपचार लिन लाग्ने यातायात खर्चको भार विरामीलाई पर्न नदिने उद्देश्यले यो कार्यक्रमको राखिएको हो ।
उद्देश्य	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग निदान, अन्य परीक्षण, जटिलता व्यवस्थापन तथा यातायात खर्चको भार कम हुने र उपचारमा नियमितता भई निको हुने दर बढ्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका विरामीलाई रोग निदान तथा उपचारको आर्थिक भार कम भएको हुनेछ । औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग निको हुने दर बृद्धि भएको हुनेछ ।
कार्य सञ्चालन प्रकृया	कार्यान्वयन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य निर्देशनालय र गण्डकी प्रदेशको हकमा क्षयरोग उपचार केन्द्र सुविधा खर्च पाउने व्यक्ति: उपचारमा रहेका औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग विरामीहरू सुविधा पाउने अवधि: उपचार अवधिभर कार्यान्वयन प्रकृया <ul style="list-style-type: none"> स्वास्थ्य कार्यालयमा विनियोजन गरिएको रकम अपुग भएमा वा नयाँ उपचार केन्द्रमा भएका विरामीलाई पोषण, यातायात तथा आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च उपलब्ध गराउनु पर्ने भएमा यस शिर्षक बाट खर्च गर्ने । कार्यान्वयन प्रकृया माथि १.२ मा उल्लेख भए बमोजिम गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	क) दैनिक उपचार केन्द्रमा आएर सेवा लिने विरामीलाई मासिक रु ५०००।— ख) आवास सुविधा (Hostel) प्रयोग गर्ने विरामीलाई मासिक रु २०००।— ग) निदान, आधारभूत परीक्षण तथा जटिलता व्यवस्थापन खर्च भएको रकम बिल अनुसार (वीमा रकमले नमाणोको खण्डमा मात्र) घ) परीक्षण तथा उपचार गर्न जाँदाको वास्तविक यातायात खर्च । जिल्लामा विनियोजित बजेट अपुग भएमा प्रदेश निर्देशनालयमा माग गर्नुहुन ।
अभिलेख प्रतिवेदन	आवासीय सुविधा सहित उपचार लिने र दैनिक आवत जावत गरी उपचार लिने विरामी अनुसार वितरण गरिएको खर्चको अभिलेख अद्यावधिक राख्ने ।

११.३ एन्सिलरि औषधि खरिद

परिचय	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग विरामीको उपचार व्यवस्थापनमा बाधा नहोस भन्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम व्यवस्था गरिएको हो । यस कार्यक्रमबाट क्षयरोगका उपचारको क्रममा देखा पर्ने प्रतिकुल असरहरूलाई व्यवस्थापन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार व्यवस्थापन गर्न आवश्यक थप औषधीहरूको व्यवस्थापन गरी उपचारमा आइ परेका समस्या समाधान गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग उपचार सेवा निरन्तर सञ्चालन भएको हुनेछ ।
सञ्चालन प्रकृया	एन्सिलरी औषधी खरीद <ul style="list-style-type: none"> • प्रदेश अन्तर्गतका औषधी प्रतिरोधी उपचार केन्द्रमा उपचाररत डि.आर. क्षयरोगका विरामीको लगत तयार गर्ने । • उपचाररत विरामीको संख्या र २० प्रतिशत जगेडा राख्ने गरी औषधीको आवश्यक परिमाण यकिन गर्ने । • अनुसूची ९ अनुसार विज्ञ चिकित्सक वा रा.क्ष.नि.के. बाट प्राप्त राय वमोजिम अन्य औषधी खरीद गरी विरामीको संख्या अनुसार डि.आर उपचार केन्द्रहरूमा आपूर्ति गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	प्रचलित आर्थिक ऐन नियम अनुसार
सन्दर्भ सामग्री	सार्वजनिक खरिद ऐन सार्वजनिक खरिद नियमावली (संसोधन सहित)

१२ प्रदेश आपूर्ति केन्द्रबाट जिल्ला सम्म औषधि ढुवानी तथा कार्यक्रम सम्बन्धि सुपरिबेक्षण

परिचय	औषधी तथा ल्याव लगायत अन्य सामग्रीहरूको नियमित र आकस्मिक आपूर्ति तथा क्षयरोग औषधी भण्डार व्यवस्थापन अनुगमन र स्थलगत अनुशिक्षण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोगको औषधी, ल्याव सामग्री एवं अन्य सामग्री स्वास्थ्य कार्यालय वा स्थानीय तहमा उपलब्ध गराउने • भण्डार व्यवस्थापन अनुगमन गर्ने
अपेक्षित प्रतिफल	क्षयरोग औषधी, ल्याव केमिकल्स एवं अन्य सामग्रीको आपूर्ति भएको र उचित भण्डारण तथा वितरण भएको हुनेछ ।
कार्यान्वयन प्रकृया	क) कार्यान्वयन गर्ने निकाय : प्रदेश आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र <ul style="list-style-type: none"> • स्वास्थ्य कार्यालय एवं स्थानीय तहसम्म नियमित तथा आकस्मिक अवस्थामा क्षयरोगका औषधी, ल्याव सामग्री, फर्मफरमेट तथा अन्य सामग्री जिल्ला सम्म ढुवानी गर्ने ।

	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोगका औषधी एवं अन्य समाम्रीको भण्डारण उचित तरिकाले भए नभएको अनुगमन र स्थलगत अनुशिक्षण गर्ने ।
आर्थिक बाँडफाँड	विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही नियमानुसार खर्च गर्ने ।

१३ प्रदेश कल्चरका ल्याबका लागी आवश्यक कार्यालय संचालन खर्च, जिल्लाहरु बाट खकार संकलनका लागि कुरियर सेवा, प्रयोगसाला सुध्दिठिकरण, मर्मत सम्भार एबम उपकरण खरिद, कल्चर ल्याबका कर्मचारीको निरन्तरता

१३.१ प्रदेश कल्चरका ल्याबका लागी आवश्यक कार्यालय संचालन खर्च, जिल्लाहरु बाट खकार संकलनका लागि कुरियर सेवा

परिचय	प्रदेश कल्चर ल्याबका लागी आवश्यक कार्यालय संचालन खर्च एवं जिल्लाहरुबाट खकार ल्याई परीक्षण गर्न दुवानी खर्च दिन आवश्यक भएकाले यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> • समयमा खकार परीक्षण गरी क्षयरोगका विरामी पत्ता लगाउने । • एल पी ए, कल्चर ल्याब संचालन गर्न आवश्यक कार्यालय संचालन सामाग्री उपलब्ध हुने । • एल पी ए, कल्चर परीक्षणका लागि जिल्लाहरुबाट पठाईएका खकार नमुना दुवानी गर्न सहज हुने ।
अपेक्षित प्रतिफल	प्रदेश कल्चर ल्याब संचालन भई खकार दुवानी सेवा सुचारु भएको हुनेछ ।
कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: प्रदेश अस्पताल सुर्खेत, क्षयरोग उपचार केन्द्र , पोखरा, विपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान, धरान</p> <ul style="list-style-type: none"> • एल पी ए र कल्चर परीक्षण सेवा सुरु भएकोले खकार नमूना पठाउन स्वास्थ्य संस्थाहरुमा पत्राचार गर्ने । • कुरियर सेवा प्रदायकलाइ आवश्यक प्रकृयाबाट छनौट गरि तोकिएका स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट तोकिएका विरामीका खकार संकलन तथा परीक्षणको व्यवस्था मिलाउने । • कल्चर ल्याबको कभरेजमा पर्ने सबै जिनएक्सपर्ट सेन्टरहरुको लगत राखे र विगतमा क्षयरोग भएका सम्भावित क्षयरोगका विरामीमा RR sensitive क्षयरोग निदान भई

	<p>Isoniazid sensitivity परिक्षणका लागि खकारका नमुना कुरियर मार्फत प्राप्त हुने व्यवस्था गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • कल्चर ल्यावको कभरेजमा पर्ने सबै डि.आर. उपचार केन्द्रको लगत लिने र यि केन्द्रहरूमा उपचारमा रहेका डि.आर. का विरामीको फलोअप परिक्षणका लागि प्राप्त भएको खकारको नमुना कुरियर भएको रकम भुक्तानी गर्ने । • पुन उपचार दर्ता अन्तरगतका विरामीहरूको एल.पि.ए. बाट खकार जाँचका लागि प्राप्त खकार नमुना प्रदेश कल्चर ल्यावमा जाँच नहुने भएमा राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र वा नाटा जेनेटपमा कुरियर मार्फत खकारको नमुना पठाउने । • खकार कुरियर सेवा प्रदायकालाई खकार ढुवानी वापतको रकम भुक्तानी गर्ने । • कल्चर ल्याव सेवाका लागि आवश्यक कार्यालय संचालन सामग्री तथा अन्य वस्तुको व्यवस्थापन गरि ल्याव सेवा सुचारू गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	<p>खकार नमूना ढुवानी यातायात खर्च</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रति नमुना रु. २०० (कोल्ड चेन बक्स फिर्ता सहित)। <p>कार्यालय संचालन खर्च: सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ (संसोधन सहित) अनुसार अनुसूची ६ (क) मा उल्लेखित सामग्रीहरू</p>
अभिलेख प्रतिवेदन	<p>खकार नमूना प्राप्ती र परीक्षण सहितको विवरण तयार गरी राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रमा पठाउने ।</p>

१३.२ प्रयोगशाला सुदृढिकरण, मर्मत सम्भार एवम् उपकरण खरिद

परिचय	<p>कल्चर/डि.एस.टि ल्याव सेवाको निरन्तर सेवा सुनिश्चित गर्न आवश्यक हुने पुँजिगत सुधार तथा मर्मतका लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो ।</p>
उद्देश्य	<p>कल्चर/डि.एस.टि ल्याव सेवाको निरन्तरता सुनिश्चित गर्ने ।</p>
कार्यान्वयन गर्ने निकाय	<p>प्रदेश अस्पताल सुर्खेत ।</p>
कार्य सञ्चालन प्रकृया	<p>खरिद गर्नुपर्ने सामग्री</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रयोगशाला सुदृढिकरण गर्न आवश्यक कार्यका लागि राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्रबाट खटाइएका विज्ञको सुझाव तथा राय अनुसारका कार्य गर्ने । • तल दिइएका सूची अनुसारको वा विज्ञ बाट दिइएको लिस्ट अनुसारका आवश्यक सामग्री नेपाल सरकारको प्रचलित आर्थिक ऐन नियम तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली अनुसार खरीद गर्ने ।

	<ul style="list-style-type: none"> • कल्चर/डि.एस.टि.मा प्रयोग हुने उपकरणका पार्ट पुर्जा परिवर्तन वा मर्मत आवश्यकता अनुसार गर्ने । • कल्चर/डि.एस.टि ल्यावको संचालनमा आवश्यक देखिएका ल्याव सम्बन्धी उपकरण वा यस संग प्रत्यक्ष सम्बन्धीत उपकरण जस्तै फ्रिजर, इन्सपिसेटर, कम्प्युटर, प्रिन्टर, पावर व्याकअप, यु.पि.एस. आदिको खरीद एवं मर्मत गर्ने । • आवश्यकता अनुसार Hepa filter, Bio seafy cabinet को क्यालिब्रेसन, मर्मत तथा परिवर्तन • मर्मत गरेर पनि बन्न नसक्ने कल्चर ल्यावका अन्य उपकरणहरू खरीद गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	बजेटको परिधि भित्र रही सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली (संशाधन सहित) अनुसार खर्च गर्ने ।

१३.३ कल्चर ल्यावका कर्मचारीको निरन्तरता

परिचय	क्षयरोग निदान खास गरी औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग एल पी ए , कल्चर/डि.एस.टि. ल्यावको महत्वपूर्ण भूमिका रहने तर नेपालमा हालसम्म २ वटा एल पी ए , कल्चर/डि.एस.टि. ल्याव रहेकाले प्रदेशस्तरमा थप ३ वटा एल पी ए , कल्चर/डि.एस.टि. ल्याव संचालन गर्न लागिएको तर दरवन्दी स्वीकृत नभएकोले सेवा करारमा ल्याव कर्मचारी व्यवस्थापन गरी एल पी ए , कल्चर/डि.एस.टि. सेवा सुचारु गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	प्रदेशस्तरमा जटिल एवं बहुऔषधी प्रतिरोधी क्षयरोगको प्रभावकारी एवं सुलभ निदान तथा उपचार व्यवस्थापनका लागि कल्चर/डि.एस.टि. सेवा संचालन गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	प्रदेश स्तरमा एल पी ए , कल्चर/डि.एस.टि. सेवा सञ्चालन भएको हुनेछ ।
सञ्चालन प्रकृया	कार्यान्वयन गर्ने निकाय: प्रदेश अस्पताल सुर्खेत। न्यूनतम शैक्षिक योग्यता क) माईक्रोबाईलोजिष्ट: मान्यता प्राप्त शैक्षिक संस्थाबाट क्लिनिकल माईक्रोबाईलोजीमा स्नातकोत्तर उत्तिर्ण गरेको तथा नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषदमा माईक्रोबाईलोजिस्ट को रूपमा दर्ता भएको। ख) मेडिकल ल्याव टेक्नोलोजिष्ट: मान्यता प्राप्त शैक्षिक संस्थाबाट मे.ल्या.टे. विषयमा स्नातक (बी.एस्सी एम एल टी, बी.एम एल टी) उत्तिर्ण गरी नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषदमा A Class निदान समूहमा दर्ता भएको ।

	<p>ग) ल्याब टेक्सिसियन: मान्यता प्राप्त शैक्षिक संस्थाबाट मे.ल्या.टे विषयमा प्रविणता प्रमाणपत्र तह (सी.एम एल. टी.) उत्तिर्ण गरी नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषदमा B Class निदान समूहमा दर्ता भएको ।</p> <p>घ) प्रयोगशाला सहयोगी कर्मचारी: एस.ई.ई. वा एस. एल. सी. उत्तीर्ण ।</p> <p>छनौट प्रक्रिया</p> <ul style="list-style-type: none"> • परामर्श सेवामा (सेवा करारमा) लिइने सम्पूर्ण पदको कार्यविवरण तयार गर्ने । • सार्वजनिक खरीद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरीद नियमाली, २०६४ (संशोकन सहित) अनुसार करार सेवामा लिने • विषयगत कार्यमा कम्तिमा एक वर्षको अनुभव भएका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिने । <p>ङ) छनौट भएका कर्मचारीहरूसंग अनुसूची ५ बमोजिमको ढाँचामा सम्झौता गर्ने ।</p> <p>च) छनौट भएका कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन अनुगमन गर्ने</p> <p>ज) छनौट भएका कर्मचारीहरूलाई कल्चर ल्याब बाहेक अन्य क्रियाकलापमा काम लगाउनु परेमा रा.क्ष.के बाट अनुमति लिइ गर्न सकिने ।</p>
	<p>पद संख्या एवं प्रकार</p> <ul style="list-style-type: none"> • माइक्रोबायोलोजिष्ट १ जना • ल्याब टेक्नोलोजिष्ट १ जना • ल्याब टेक्सिसियन १ जना • प्रयोगशाला सहयोगी कर्मचारी १ जना
<p>आर्थिक वाँडफाँड</p>	<p>नेपाल सकार तथा सम्बन्धित प्रदेश सरकारले तोकेको श्रेणी वा तह अनुसारको न्युनतम तलव भत्ताभन्दा कम नहुनेगरी आपसी सहमतिमा निर्धारण भए बमोजिम ।</p>
<p>अभिलेख प्रतिवेदन</p>	<p>कर्मचारी छनौट प्रक्रियाको विवरण, शैक्षिक योग्यताका प्रमाण पत्र, कार्यविवरण, सम्झौता विवरण आदिको विवरण राख्ने ।</p> <p>छनौट भएका ल्याबकर्मीका विवरण राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रलाई उपलब्ध गराउने ।</p>

१४ प्रदेश स्तरीय प्रशिक्षक समूह तयारीको लागि क्षयरोग सम्बन्धी तालिम, निजी मेडिकल कलेज, संघीय, प्रादेशिक तथा अन्य अस्पतालमा क्षयरोग सम्बन्धी सि.एम.इ, निवार्चित जनप्रतिनिधीहरूलाई क्षयरोग सम्बन्धी अभिमुखीकरण

१४.१ प्रदेश स्तरीय प्रशिक्षक समूह तयारीको लागि क्षयरोग सम्बन्धी तालिम, निजी मेडिकल कलेज, संघीय, प्रादेशिक तथा अन्य अस्पतालमा क्षयरोग सम्बन्धी सि.एम.इ

परिचय	क्षयरोग उपचारमा संलग्न चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र ल्याबकर्मीहरू लाई ज्ञान सीप अद्यावधिक राख्न र उपचार व्यवस्थापनमा आई परेका समस्याबारे छलफल गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग उपचारमा संलग्न चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र ल्याबकर्मीहरू लाई ज्ञान सीप अद्यावधिक गर्ने। प्रदेश स्तरीय क्षयरोग प्रशिक्षक समूह गठन गरी प्रशिक्षण प्रशिक्षक तालिम दिने। उपचार व्यवस्थापनमा आई परेका समस्याबारे छलफल गरी आवश्यक सहयोग गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	<ul style="list-style-type: none"> • क्षयरोग उपचारमा संलग्न चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र ल्याबकर्मीहरू लाई ज्ञान सीप अद्यावधिक भएको हुनेछ । • प्रदेश स्तरीय क्षयरोग प्रशिक्षक समूह गठन भई प्रशिक्षण प्रशिक्षक तालिम प्राप्त हुनेछ। • क्षयरोग क्लिनिकल उपचार व्यवस्थापनमा आईपरेका समस्याहरूको समयमा समाधान हुनेछ।
कार्यसञ्चालन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> • यस कार्यक्रम अन्तर्गत निजी मेडिकल कलेज, संघीय, प्रादेशिक तथा अन्य अस्पतालमा सि.एम.ई. कार्यक्रम कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा १/१ व्याच र अन्य प्रदेशमा २/२ व्याचको दरले सञ्चालन गर्ने। • सि.एम.ई. मा सहभागी भएका चिकित्सकहरूको सहयोगमा क्षयरोग उपचारमा तथा प्रतिकूल प्रभाव व्यवस्थापनमा आई परेका समस्याबारे छलफल गर्ने र आवश्यकता अनुरूप सम्बन्धित उपचार केन्द्रमा गई क्षयरोग (औषधी प्रतिरोधी क्षयरोग समेत) सम्बन्धी Mentoring गर्ने । • सि.एम.ई. मा राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमको उपचार व्यवस्थापन प्रोटोकल, अपडेटेड गाईडलाईनहरू, क्षयरोग कार्यक्रममा चिकित्सक तथा सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीहरूको भूमिका आदि को बारेमा अभिमुखीकरण गर्ने। • सि.एम.ई. मा बढीमा ५० जनाको सहभागीता हुने।

	<ul style="list-style-type: none"> • प्रदेशमा प्रशिक्षक समुह गठन गर्नको लागि क्षयरोग कार्यक्रममा कम्तीमा पनि ५ वर्ष काम गरेको, क्षयरोग कार्यक्रम व्यवस्थापन बारे राम्रो ज्ञान भएको तथा क्षयरोगका निदान तथा उपचारमा संलग्न चिकित्सक तथा प्रयोगशाला कर्मिहरू मध्य बाट छनौट गर्ने। • छनौट गरिएका व्यक्तिहरूको प्रदेश स्तरीय प्रशिक्षक समुह गठन गर्ने। • उक्त समुहलाई राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रको समन्वयमा प्रशिक्षण प्रशिक्षक तालिमको व्यवस्था गर्ने। • उक्त समुहलाई प्रदेश भित्र सञ्चालन हुने सबै प्रकारका क्षयरोग सम्बन्धी तालिममा सहजकर्ताको रूपमा प्रयोग गर्ने। <p>(नोट: यस प्रशिक्षण प्रशिक्षक तालिमको लागि नेपाल सरकारको संघीय बजेट नभएको हुनाले ग्लोबल फण्डसँग माग गरी सञ्चालन गर्ने।)</p>
बजेट बाँडफाँड	विनियोजित रकमको परिधिमा रहि नेपाल सरकारको कार्यसञ्चालन निर्देशिका बमोजिम गर्ने।
अभिलेख प्रतिवेदन	कार्यक्रम सञ्चालनको अभिलेख राखी रा. क्ष.नि.के मा पनि पठाउनुपर्नेछ।

१४.२ निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरूलाई क्षयरोग सम्बन्धी अभिमुखीकरण

परिचय	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरूलाई क्षयरोग सम्बन्धी जानकारी प्रदान गर्नको लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो।
उद्देश्य	<ul style="list-style-type: none"> • सहभागीहरूलाई राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमको नीति, रणनीति तथा कार्यक्रम बारे जानकारी प्रदान गर्ने। • राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रम (क्षयरोग मुक्त नेपाल घोषणा अभियान समेत) मा स्थानिय निकायको सहयोग प्राप्त गर्ने।
अपेक्षित प्रतिफल	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय निकायका प्रतिनिधीहरूमा क्षयरोग कार्यक्रम सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि हुनेछ। • क्षयरोग कार्यक्रमलाई चाहिने आवश्यक थप स्रोतसाधनको व्यवस्थापन स्थानीयतह बाट हुनेछ।
कार्यसञ्चालन प्रकृया:	<p>सहभागीहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> • जम्मा सहभागी संख्या ५० जना • सहभागी: स्थानीयतह प्रमुख र उपप्रमुख।

	<ul style="list-style-type: none"> • यस कार्यक्रममा क्षयरोग मुक्त नेपाल घोषणा अभियान सञ्चालनमा भएका स्थानीयतहहरू बाहेकका स्थानीयतहहरूका प्रमुख र उपप्रमुखहरूलाई समावेश गर्ने। सहजकर्ता: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय प्रमुख, क्षयरोग फोकल पर्सन, जनस्वास्थ्य अधिकृत • यो कार्यक्रम १ दिन अवधीको हुनेछ। • कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपूर्व कम्तीमा १ हप्ता अगाडी कार्ययोजना तयार गर्ने, स्थानीय निकायसँग समन्वय गरी सहभागीहरूलाई जानकारी गराउने र अन्य आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ। • प्रस्तुतीकरणका विषयवस्तुहरू राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र संग समन्वय गरि तयार गर्नुपर्नेछ। • अभिमुखिकरणको विषयवस्तुहरूमा सम्बन्धित जिल्ला तथा स्थानीयतहमा क्षयरोग अवस्था, राष्ट्रिय क्षयरोग कार्यक्रमको नीति, रणनीति, उद्देश्य, तहगत जिम्मेवारीहरू, स्थानिय निकायमा भएका क्षयरोगका कार्यक्रम, स्थानीय निकायको भूमिका र आवश्यकता अनुसार अन्य। • स्थानिय निकायका प्रमुख तथा उपप्रमुखबाट क्षयरोग कार्यक्रमका लागि थप स्रोत तथा साधनका प्रतिवद्धता लिने। • तोकिएको दिनमा अभिमुखिकरण गर्ने। अभिमुखिकरणमा उठेका विषयवस्तुहरूको टिपोट गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने।
बजेट बाँडफाँड	विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही नियमानुसार खर्च गर्ने।

१५ बाके जिल्लाको नेपालगञ्जमा प्रदेश स्तरीय क्षयरोग उपचार व्यवस्थापन तथा प्रेषण केन्द्र निर्माण

परिचय	<p>क्षयरोगका बिरामीमा औषधी प्रतिरोध क्षमता विकास भएमा उपचार जटिल हुने र लामो समयसम्म (९ देखि २० महिना सम्म) स्वास्थ्य कर्मीको प्रत्यक्ष निगरानीमा औषधी खानुपर्ने तथा त्यस्ता बिरामीहरूलाई जटिलता देखिएमा अस्पतालको शय्यामा छुट्टाछुट्टै राखेर एकीकृत स्वास्थ्य उपचार सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने तथा बिरामीको बसोबास स्थलबाट टाढा भएका कारण दैनिक उपचार लिन कठिनाई भएको तथा अन्य अस्पतालहरूमा आवासीय सेवा उपलब्ध नभएका कारण आवासीय सुविधा सहित क्षयरोग उपचार सेवा एकीकृत रूपमा उपलब्ध गराउन आवश्यक रहेकोले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले जारी गरेको क्षयरोग उपचार तथा प्रेषण स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६ को व्यवस्था अनुसार यो कार्यक्रम राखिएको हो ।</p>
उद्देश्य	<p>औषधी प्रतिरोधी क्षयरोगका बिरामीलाई एकीकृत रूपमा उपचार सेवा तथा इच्छुक बिरामीलाई आवासीय सुविधा सहित उपचार दिने संरचना तयार गर्ने ।</p>

अपेक्षित प्रतिफल	भवन निर्माण सुरु भएको हुनेछ ।
कार्यसञ्चालन प्रकृया:	कार्यक्रम संचालन गर्ने निकाय: स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, लुम्बिनी प्रदेश । सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली (संसोधन सहित) अनुसार भवन निर्माण सुरु गर्ने
बजेट बाँडफाँड	लागत इस्टिमेट अनुसार
अभिलेख प्रतिवेदन	भवन निर्माणको लागत खर्च र प्रगति विवरणको प्रतिवेदन रा. क्ष.नि.के मा पनि पठाउनुपर्नेछ ।

१६ माइक्रोस्कोपिक मर्मत, ल्याब रिजेन्ट तथा कन्जुमेबल्स खरिद एवम् ढुवानी, माइक्रोस्कोपी तथा एल क्यू एस एस (LQAS) सम्बन्धी तालिम, स्थलगत अनुशिक्षण अनुगमन क्यू सी स्लाईड कलेक्सन र गुणस्तर नियन्त्रण कर्मचारी निरन्तरता

१६.१ माइक्रोस्कोपिक मर्मत, ल्याब रिजेन्ट तथा कन्जुमेबल्स खरिद एवम् ढुवानी

परिचय	क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापन गर्न तोकिएका क्रियाकलापमा विनियोजित बजेट कम हुन गई निदान तथा उपचार व्यवस्थापनमा बाधा नहोस भन्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम व्यवस्था गरिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग निदान तथा उपचार व्यवस्थापन गर्न आकस्मिक रूपमा आइ परेका समस्या समाधान गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	क्षयरोग निदान तथा उपचार सेवा निरन्तर सञ्चालन भएको हुनेछ ।
कार्य सञ्चालन प्रकृया	<p>क) माइक्रोस्कोपी मर्मत</p> <ul style="list-style-type: none"> विभिन्न माइक्रोस्कोपको विवरण पठाई दिन अन्तर्गतका माइक्रोस्कोपी सेन्टरलाई पत्राचार गर्ने स्थानीय स्तरमा रहेका मर्मत सम्भार सेन्टरसँग (सम्भव भएसम्म बायोमेडीकल ईन्जीनीयर वा माइक्रोस्कोप मर्मत सम्बन्धी तालिम प्राप्त व्यक्ति) मर्मत गराउने । स्थानीय स्तरमा मर्मत हुन नसक्ने भएमा राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्रसँग समन्वय गर्ने । <p>ख) ल्याब केमिकल तथा कन्जुमेबल खरिद ढुवानी</p> <ul style="list-style-type: none"> अन्तर्गतका माइक्रोस्कोपी सेन्टरको ल्याब केमिकल तथा कन्जुमेबलको गत वर्षको बार्षिक खपत तथा हालको मौज्जात विवरण माग गर्ने (क्षयरोग मुक्त नेपाल घोषणा अभियानका क्रियाकलापहरूको लागि समेत)

	<ul style="list-style-type: none"> • गत वर्षको खपत र जनसंख्याको आधारमा सम्भावित क्षयरोग परीक्षणको अनुमान गरी वार्षिक हुन सक्ने ल्याब केमिकल तथा कन्जुमेबल को अनुमानित लागत तयार गर्ने । • अनुमानित वार्षिक खपत र सो को २० प्रतिशत थप बफर स्टक रहनेगरी अनुसूची ८ अनुसार र रा.क्ष.के ले थप सिफारिस गरेका सामग्रीहरू खरिद गर्ने । • माईक्रोस्कोपी सेन्टरमा आपूर्ति गरी दाखिला गर्न लगाउने । <p>ग) ढुवानी</p> <p>विनियोजित रकमबाट माईक्रोस्कोप ढुवानी, मर्मत, पाट पूर्जाहरूको भुक्तानी, पारिश्रमिक र दै. तथा भ्रमण , ल्याब कन्जुमेबल्स तथा अन्य सामग्रीहरूको ढुवानीका लागि खर्च गर्ने ।</p>
बजेटबाँडफाँड	प्रचलित आर्थिक ऐन नियम अनुसार
सन्दर्भ सामग्री	सार्वजनिक खरिद ऐन सार्वजनिक खरिद नियमावली (संसोधन सहित)

१६.२ माइक्रोस्कोपी तथा एल क्यू एस एस (LQAS) सम्बन्धी तालिम

परिचय	क्षयरोगको निदानमा संलग्न प्रयोगशालाकर्मिहरूको खकार परीक्षण सम्बन्धी ज्ञान तथा शिप अद्यावधिक गर्ने तथा परीक्षण गरिएका स्लाइडको गुणस्तर परीक्षण गर्न LQAS विधि वारे जानकारी दिन यो कार्यक्रम राखिएको छ ।
उद्देश्य	प्रयोगशालामा कार्यरत कर्मचारीहरूको गुणस्तरीय खकार परीक्षण सम्बन्धि ज्ञान र सीप अभिवृद्धि गर्ने ।
सहभागी	क्षयरोग Microscopy Center मा काम गर्ने प्रयोगशाला कर्मचारीहरू
सहभागीको संख्या	१० जना
श्रोत व्यक्ति सहजकर्ता	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला स्वास्थ्य निर्देशक, प्रयोगशाला विज्ञ
तालिम अवधि	३ दिन
कार्यान्वयन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: प्रादेशिक जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला । गण्डकी प्रदेश को लागि क्षयरोग उपचार तथा प्रेषण केन्द्र । कर्णाली प्रदेशमा स्वास्थ्य निर्देशनालय ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • तालिममा सकभर एक सहभागीलाई एक माईक्रोस्कोप उपलब्ध गराउने । • तालिम सञ्चालन हुने प्रयोगशालामा पानी, बिजुली लगायत अन्य सामग्रीहरू व्यवस्थापन गर्ने

	<ul style="list-style-type: none"> संलग्न बजेट बाँडफाँडको आधारमा सहजकर्ता, सहभागी तथा श्रोत व्यक्तिको छनोट गर्ने <p>तालिम विधि: आधारभूत जेड एन माइक्रोस्कोपी तालिम निर्देशिका अनुसार अध्यापन गराउने, प्रस्तुतिकरण, प्रयोगात्मक अभ्यास आदि ।</p>
आर्थिक बाँडफाँड	विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही नेपाल सरकारको कार्य सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम ।

१६.३ स्थलगत अनुशिक्षण अनुगमन क्यू सी स्लाइड कलेक्सन

परिचय	क्षयरोग निदानका लागि जेड एन माइक्रोस्कोप तथा फोलोरोसेन्स माइक्रोस्कोपमा भएको खकार परीक्षण को गुणस्तर मापन तथा सुनिश्चित गर्नका लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	स्पुटम माइक्रोस्कोपी परीक्षणको गुणस्तर सुधार गर्ने
अपेक्षित प्रतिफल	स्पुटम माइक्रोस्कोपी परीक्षणको गुणस्तर सुधार हुने ।
कार्य सञ्चालन प्रकृया	<p>कार्यान्वयन गर्ने निकाय: प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला । गण्डकी प्रदेश मा क्षयरोग उपचार केन्द्र ।</p> <p>घ) ल्याब स्थलगत अनुशिक्षण अनुगमन र क्यू सी स्लाइड कलेक्सन</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थलगत अनुशिक्षण कार्यतालिका तयार गरी प्रमुखबाट स्वीकृत गराउने । कार्यतालिका अनुसार LQAS विधि अनुसार स्लाइड राख्ने तथा गुणस्तरिय ल्याब परीक्षणको विधि समबन्धि स्थलगत अनुशिक्षण गर्ने स्थलगत अनुशिक्षणमा जाने ल्याबकर्मीलाई क्यू सी स्लाइड समेत लिइ आउने । सँकलन भएको स्लाइड प्रदेश क्युसी सेन्टरमा प्रत्येक त्रैमासिकमा नियमित ढुवानी गर्ने ।
बजेट बाँडफाँड	उपलब्ध बजेट भित्र रहि नेपाल सरकारको आर्थिक नियमानुसार कार्यक्रम गर्ने ।

१६.४ गुणस्तर नियन्त्रण कर्मचारी निरन्तरता

परिचय	क्षयरोग खकार माइक्रोस्कोपी परीक्षणमा गुणस्तर सुनिश्चितताको महत्वपूर्ण भूमिका रहेकोछ । गुणस्तर सुनिश्चिता गर्न क्षयरोग निदानका लागि जाँच गरीएका सबै Positive slide र Negative slide मध्ये lot quality विधिबाट Random १० प्रतिशत स्लाइड छानी पुनः परीक्षण गरीनु पर्दछ । यसरी विभिन्न माइक्रोस्कोपी सेन्टरमा गरिएका खकार
-------	---

	जाँचको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न दरवन्दीमा कार्यरत ल्याबकर्मी नपुग भएको अवस्थामा सेवा करारमा आवश्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग निदानका लागि जाँच गरीएका सबै Positive slide र Negative slide मध्ये lot quality विधिबाट Random १० प्रतिशत स्लाइड छानी पुनः परीक्षण गर्न ल्याबकर्मी करार सेवामा व्यवस्थापन गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	क्षयरोग खकार स्लाइडहरूको गुणस्तर सुनिश्चितताकालागी पुनः परीक्षण भएको हुनेछ ।
न्यूनतम शैक्षिक योग्यता:	ल्याब टेक्निसियन — ल्याब टेक्निसियन वा सो सरह कोर्ष उत्तीर्ण गरी नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परीषदमा Class B मा निदान समूहमा दर्ता भएको हुनु पर्ने । प्रयोगशाला सहयोगी कर्मचारी: एस.ई.ई. वा सो सरह उत्तीर्ण । पुनः विषयगत सेवामा अनुभव प्राप्त तथा कार्यरत व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिन सकिने ।
सञ्चालन प्रकृया	कार्यान्वयन गर्ने निकाय: प्रादेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला छनौट प्रक्रिया: • सार्वजनिक खरीद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरीद नियमाली, २०६४ (संशोकन सहित) अनुसार कर्मचारीहरू सेवा करारबाट छनौट गर्ने । • छनौट भएका ल्याब टेक्निसियन र सहयोगी कर्मचारीहरूसंग अनुसुची ५ बमोजिमको ढाँचामा सम्झौता गरी कामकाजमा लगाउने । • कार्यरत ल्याब टेक्निसियन र सहयोगी कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन अनुगमन गर्ने ।
	पद संख्या: ल्याब टेक्निसियन—१ प्रयोगशाला सहयोगी (ल्याब ब्वाय) — १ जना
आर्थिक बाँडफाँड	नेपाल सरकार वा सम्बन्धित प्रदेश सरकारले नियमानुसारको न्यूनतम ज्याला भन्दा कम नहुने गरी आपसी सहमति अनुसार निर्धारण भए बमोजिम । यस शिर्षकमा रकम अपुग भएमा सम्बन्धित प्रदेशबाट व्यवस्थापन गर्ने ।
अभिलेख प्रतिवेदन	कर्मचारी छनौट प्रकृयाको विवरण, शैक्षिक योग्यताका प्रमाण पत्र, कार्यविवरण, सम्झौता विवरण आदिको अभिलेख राख्ने । छनौट भएका ल्याबकर्मीका विवरण राष्ट्रिय क्षयरोग नियन्त्रण केन्द्र मा (email मार्फत) पठाउने ।

१७ स्पुटम माइक्रोसकोपी ल्याव तथा क्षयरोग उपचार सेन्टर सुदृढिकरण

परिचय	क्षयरोग पहिचानको लागि माइक्रोसकोपी ल्याव र पहिचान भएका क्षयरोगका बिरामीहरूको उपचारका लागि आवश्यक मापदण्ड अनुसारको सुविधा अपुग भएका स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई आवश्यक सामग्रीहरू उपलब्ध गराउन यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	क्षयरोग पहिचान एबम उपचार निरन्तरताकोलागि आवश्यक माइक्रोसकोपी ल्याव तथा क्षयरोग उपचार सेन्टरको सेवा सुदृढिकरण गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
कार्यन्वयन गर्ने निकाय	प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला । गण्डकी प्रदेशको हकमा क्षयरोग उपचार केन्द्र ।
सञ्चालन प्रकृया	<ul style="list-style-type: none"> • जिल्लाका क्षयरोग निदान तथा उपचार हुने स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक सामग्री तथा भौतिक संरचना सुदृढिकरण तथा मर्मत आवश्यकता भएका स्वास्थ्य संस्था पहिचान गर्ने । • पहिचान भएका संस्थाहरूमा प्राथमिकताका आधारमा उपलब्ध बजेट भित्र रहि कार्यक्रम गर्ने । • सुदृढीकरणका लागि आवश्यक जस्तै फर्निचर (दराज, टेबुल, कुर्सी, -याक) exhaust fan, dust bin, कोठा मर्मत तथा partition क्षयरोग सेवामा प्रयोग भएका उपकरण तथा सामग्री मर्मत तथा क्षयरोगको संक्रमण नियन्त्रणका लागि आवश्यक सामग्री आदि उपलब्ध गराउन सकिन्छ ।
बजेट बाँडफाँड	बजेटको परिधि भित्र नेपाल सरकारको नियमानुसार

अनुसूची १
खर्च सम्बन्धी मापदण्ड

क) तालिम, गोष्ठी, कार्यशाला सञ्चालन सम्बन्धी खर्चको मापदण्ड

सि.नं.	विवरण	केन्द्र/क्षेत्रस्तर	जिल्लास्तर*	स्थानीय स्तर
१	स्रोत व्यक्ति/सहजकर्ता ** प्रति कक्षा (१ घण्टा ३० मिनेट) १ जना	८००.००	७००.००	६००.००
२	कार्यपत्र ***	१२००.००	१०००.००	१०००.००
३	स्थानीय सहभागी भत्ता (दै.भ्र.भ नपाउनेको हकमा टीप्पणी तथा आदेशमा उल्लेख गरी स्वीकृत गराएर मात्र खर्च लेख्नुहुन)	७००.००	७००.००	७००.००
४	संयोजक	५००.००	४००.००	३००.००
५	सहयोगी २ जना सम्म	५००.००	४००.००	३००.००
६	कार्यालय सहयोगी	१५०.००	१५०.००	१५०.००
७	प्रतिवेदन	१०००.००	१०००.००	१०००.००
८	खाजा	२००.००	२००.००	२००.००
९	मसलन्द प्रति सहभागी	१००.००	१००.००	५०.००
१०	मसलन्द प्रशिक्षण (मार्कर, फोटोकपी, मेटाकार्ड, मास्किङ्ग टेप आदि)।	२५००.००	२५००.००	१०००.००
११	विविध (ब्यानर, प्रमाणपत्र, पानी सरसफाई आदि)	१५००.००	१०००.००	५००.००
१२	दैनिक भत्ता भ्रमण खर्च नियमावली २०७२ (संशोधन समेत) अनुसार			
१३	यातायात खर्च: प्रचलित दररेट अनुसार (प्लेन टिकट, बोर्डिङ्ग पास अनिवार्य)			
१४	तालिम सुविधा (तालिम कक्ष, उपकरण): प्रचलित दररेट अनुसार			

*सहभागीको घर वा हाल बसोवास स्थलबाट दैनिक ओहोर दोहोर गर्न नभ्याईने

** स्रोत व्यक्ति आयोजक संस्थाबाट भएमा स्रोत व्यक्ति भत्ता नपाउने कार्यपत्र वापत मात्र पाउने ।

*** कार्यपत्र ७५० शब्दको प्रबन्ध हुनु पर्दछ ।

स्रोत: अर्थ मन्त्रालयबाट जारी गरिएको कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०७६ छैठौँ संस्करण

ख) डी आर होस्टेल सञ्चालन खर्च

विवरण	संख्या/महिना/दर
होस्टेल ईन्चार्ज (हेल्थ असिस्टेन्ट, स्टाफ नर्स)	१ जना नेपाल सरकारको न्युनतम तलब भन्दा नबढ्ने गरी करार सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम ।
होस्टेल सब ईन्चार्ज (अ.हे.व/अ.न.मी)	" "
कार्यालय सहयोगी	" "
भान्से	" "
सुरक्षा गार्ड	" "
घर बहाल (होस्टेल सञ्चालन गर्न) अधिकतम	स्वीकृत दररेट बमोजिम
ग्यास (खाना पकाउने)	बिरामीका आधारमा
होस्टेल सञ्चालन (पानी, बिजुली, टेलिफोन, ईन्टरनेट आदी)	बजेटको परिधि भित्र रही नियमानुसार
बिरामीलाई खाद् आहार*	बिरामीका आधारमा
स्वास्थ्य परीक्षण र औषधी	चिकित्सकको सिफारिस बमोजिम
कार्यालय सञ्चालन खर्च (स्टेसनरी तथा मसलन्द)	विनियोजित बजेटको बढीमा २ प्रतिशतले नबढ्ने गरी
सरसफाई सामग्री	बिरामी र आवश्यकताअनुसार मितव्ययी हुने गरी।
अन्य सामग्री** (बिरामी बेड, तन्ना, कम्बल, तकिया, झुल आदि)	बिरामीका आधारमा

* खाद् आहार रकम खर्च गर्दा प्रति बिरामी प्रति दिन रु १७१/- का दरले बिरामी होस्टेलमा दैनिक उपस्थिति रहेको अभिलेखको आधारमा दिन गणना गरी खर्च लेख्नुपर्ने।

** होस्टेलमा सञ्चालनमा रहेको बेड संख्याको आधारमा मात्र खर्च गर्न मिल्ने।

अनुसूची २
कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदनको (नमूना)

१. कार्यक्रमको नाम:
२. स्वीकृत बजेट र खर्च शीर्षक नं
३. कार्यक्रमको संक्षिप्त परिचय तथा उद्देश्य:
४. कार्यक्रम सञ्चालन प्रकृया:
५. कार्यक्रम सञ्चालन स्थान र मिति:
६. कार्यक्रममा संलग्न जनशक्तीको नामावली:(सहभागी सहजकर्ता सहयोगी)
७. कार्यक्रमका सबल पक्ष:
८. कार्यक्रममा सुधार गर्नु पर्ने पक्ष:
९. खर्च रकमको विस्तृत विवरण-Statement of Expenditure

सि.नं	विवरण	विनियोजित रकम	खर्च रकम	बाँकी
१	सहभागी भत्ता			
२				
३				
जम्मा				

१०. सहभागीहरुको नाम र संस्थाको नाम:
११. फोटो तथा अन्य विवरण:

अनुसूची ३
सेवा करार सम्झौता (नमूना)

..... निर्देशनालय/कार्यालय (यसपछि प्रथम पक्ष भनिएको) र
न.पा.गा.पा.. वडा नं. बस्ने बर्ष.....को श्री(यसपछि दोस्रो पक्ष भनिएको)
का बीच यस निर्देशनालय-कार्यालयको लागि आवश्यकपदको कार्य सेवा
करारमा उपलब्ध गराउनका लागि देहायको शर्त तथा यसै साथ संलग्न कार्य विवरणको अधिनमा रही सेवा
करार गर्ने बारे यो सम्झौता गरी एक एक प्रति लियौ दियौ ।

करारका शर्तहरू

१. दोस्रो पक्षले प्रथम पक्षलाई संलग्न सेवाका शर्त (TOR) का आधारमाकार्यहरू सम्बन्धी सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
२. दोस्रो पक्षले दैनिक कार्यालय समय भित्र उपस्थित भई कार्यालय प्रमुखको प्रत्यक्ष निर्देशनमा रहि कार्यहरू गर्नु पर्नेछ ।
३. यो करार सम्झौताको अवधि गते देखि लागु भई सम्मको लागि हुनेछ । प्रथम पक्षलाई चित्त नबुझेमा जुन सुकै बेला सम्झौता भंग हुने । तर प्रथम पक्षले आवश्यक ठानेमा कानून बमोजिम अर्को करार सम्झौता गर्न सकिने छ ।
४.को रूपमा सेवा प्रदान गरे वापत दोस्रो पक्षलाई पहिलो पक्षले मासिक रु(अक्षरेपी) भुक्तानी गर्ने छ ।
५. पहिलो पक्षले दोस्रो पक्षलाई नेपाल सरकारको प्रचलित नियम अनुसारको भैपरी आउने र पर्व विदा उपलब्ध गराउन सक्ने छ तर प्रथम पक्षलाई आवश्यक परेको खण्डमा दोस्रो पक्षले सार्वजनिक विदाका दिन समेत सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
६. दोस्रो पक्षले अनिवार्य रूपमा निजामती कर्मचारीका लागि तोकिए बमोजिमको पोशाकमा र समयमा कार्यालयमा उपस्थित भै सेवा प्रदान गर्नुपर्ने छ । साथै सेवा सम्बन्धी प्रचलित कानूनमा व्यवस्था भएका आचरण पालना गर्नु पर्ने छ ।
७. दोस्रो पक्ष शारिरीक रूपमा अस्वस्थ भई वा अन्य कुनै कारणले सेवा दिन असमर्थ भएमा वा काम सन्तोषजनक नभएमा वा आचरण सम्बन्धी कुराहरू बराबर उलंघन गरेमा वा प्रथम पक्षलाई सेवाको आवश्यकता नभएमा जुन सुकै बेला पनि १५ दिनको सूचना दिइ सेवावाट हटाउन सक्नेछ ।
८. दोस्रो पक्षले सेवा दिन असमर्थ भएको वा कार्यालयमा हाजिर नभएको अवधिको पारिश्रमिक दिन प्रथम पक्ष वाध्य हुने छैन ।

९. दोश्रो पक्षले कार्यालयको चल अचल सम्पतिको हिनामिना गरेमा वा हानी नोक्सानी गरेमा बिगो अनुरूपको रकम दोश्रो पक्षबाट असुल उपर गरिनेछ ।

१०. यस सम्झौता मा उल्लेख भएका बिषयहरु सोही बमोजिम र उल्लेख नभएका बिषयहरु सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

पहिलो पक्षको तर्फबाट:

दोश्रो पक्षको तर्फबाट:

दस्तखत:

दस्तखत:

नाम:

नाम:

पद:

पद:

मिति:

मिति:

अनुसूची ४

क) प्रदेश कल्चर ल्याबको लागि आवश्यक दैनिक कार्यालय संचालन सामग्रीहरूको न्युनतम सूची

- Aluminum Foil
- Glass Wares; Beaker, Conical Flask, Measuring Cylinder
- Falcon tube
- falcon tube Safety cold chain Box for transportation
- Ice Packs
- Lysol and Cleaning Solution
- Infection Prevention का लागि आवश्यक सामग्रीहरू M Surgical Attaire, Virex etc.
- Health Care Waste Management का लागि आवश्यक सामग्रीहरू
- जेनेरेटरको लागि ईन्धन
- कार्यालय सञ्चालन स्टेशनरी
- साबुन, तौलीया, कुचो, भ्याकुम क्लीनर
- कल्चर/जिनएक्सपर्ट तथा डि.आर सेन्टरमा internet तथा telephone शुल्क

ख) प्रदेश गुणस्तर नियन्त्रण ल्याबको लागि कार्यालय संचालन सामग्री हरुको सूची

- रियजेन्ट राख्ने जार जर्किन
- Power Backup को लागी सोलार ईन्भटर
- Reagent बनाउने Glasswares
- Beaker, Conical Flask, Measuring Cylinder
- Wash Bottle, Dropping Bottle.
- Distilled Water
- Lysol and Cleaning Solution
- सामान्य स्टेशनरी सम्बन्धी सामान छपाई
- साबुन, तौलीया, कुचो, भ्याकुम क्लिनर Infection Prevention का लागि आवश्यक सामग्री, M Surgical Attaire, Virex etc.
- Health Care Waste Management का लागि आवश्यक सामग्रीहरू
- fire extinguisher

अनुसूचि ५

डि आर टिबी उपचार केन्द्र तथा उप केन्द्रहरुको लागी समान खरीदको लागी स्पेसीफिकेशन

सि.नं	परिणाम	संख्या	ईकाइ	कैफियत
१	स्टील दर्राज २२ गेज १८ गेज ३ फिट चौडाई, ५ फिट उचाई	१	थान	
२	स्टील पानी फिल्टर २ क्यान्डिल सहीतको १० लिटर	१	थान	
३	स्टेनलेस स्टील जग २ लिटर कभर सहीत	१	थान	
४	तौल मेसिन नन डिजिटल	१	थान	
५	फिल्टर टुल काठको २ फिट उचाई, १.५ फिट लम्बाई, १.५ चौडाई	१	थान	
६	Metal Seat Chair (४ Seated)	१	थान	
७	काठको टेबुल ४ फिट उचाई २ फिट चौडाई २.५ लम्बाई	१	थान	
८	काठ कुर्सी सखुवा गद्दा सहीत	१	थान	
९	स्टील ग्लास २२ गेज ५०० मि लि	१	थान	
१०	स्ट्यान्ड फ्यान	१	थान	
११	प्लाष्टिक बाल्टीन २० लिटर कभर सहीत	१	थान	
१२	एक्जष्ट फ्यान फिटिङ्ग सहीत	१	थान	
१३	डबल डोर फ्रिज	१	थान	
१४	कम्प्युटर तथा प्रिन्टर	१/१	थान	
१५	फोहर छुट्याएर राख्ने बाल्टी (कलर कोड अनुसार)	४	थान	

अनुसुची ६

खकार माईक्रोस्कोपीका लागी आवश्यक ल्याब कन्जुमेवल्स तथा अन्य सामाग्रीहरू

- Basic fuchsin powder
- Phenol crystal
- Sulphuric Acid
- Methylene Blue
- Ethanol
- Sprit
- Sprit lamp
- Staining rack
- Glass Slide (Frost)
- Diamond pencil
- Sputum pot with lid (३५ CM diameter)
- Distilled water
- Plastic Jarkin for reagent storage (२.५ L, ५L, १०L, २०L)
- Bambo stick
- Autoclave १२x१२ Portable small for sterilization (ISO and CE certified company)

For TB Free Nepal Declaration Initiative implemented Local Levels (For sputum transportation to GeneXpert center)

- Falcon tube
- Parafilm tape
- Zip lock bag

माथि उल्लेखित सामाग्री बाहेकका अन्य सामाग्री स्पुटम माइक्रोसकोपी गुणस्तरमापन केन्द्र (QC Center) प्रदेश क्वालिटी कन्ट्रोल सेन्टर बाट सिफारिस भएका आवश्यकता अनुसारका थप सामाग्रीहरू पनि खरिद गर्नुपर्ने छ।

अनुसूची ७

औषधीका प्रतिकूल असर व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने औषधीहरूको सूची

Adverse reaction	Suspected agents	Suggested management
Anorexia	Z, Pto, Eto	Appetite stimulant (for example, pizotifen)
Arthralgia	Z	Nonsteroidal anti-inflammatory drugs(NSAIDs); paracetamol; exercise
Change in behaviour (talkativeness, irritability)	Cs, Ofx	Haloperidol; pyridoxine ५०mg/२५० mg of Cs, up to २०० mg/day maximum
Cutaneous reaction	H, R, Z, E, Pto,Eto, Cs, PAS, S and other aminoglycosides	Antihistamines;hydrocortisone creams
Depression	Cs,H, Pto, Eto	Selective serotonin reuptake inhibitors (fluoxetine, sertraline); tricyclic antidepressants (amitriptyline)
Diarrhoea	PAS	Rehydration; loperamide
Excessive salivation	Eto, Pto	Ice chips; metoclopramide
Flu-like syndrome	R	Paracetamol
Gastritis	PAS, Pto, Eto	Antacids (for example, calcium carbonate); H ₂ blockers; proton pump inhibitors
Gynaecomastia	Pto, Eto	Reassurance; surveillance
Headaches	Pto, Eto	Nonsteroidal anti-inflammatory drugs(NSAIDs); paracetamol; exercise
Insomnia	Ofx, Lfx, Mfx	Antihistamine; zolpidem
Metallic taste	Pto, Eto	Reassurance
Musculoskeletal pain	No specific medicine	Nonsteroidal anti-inflammatory drugs(NSAIDs); paracetamol
Nausea and vomiting	Pto, Eto, PAS, R H, Z, E	Rehydration; metoclopramide; divide dose (morning and afternoon) only if both doses can be supervised
Olfactory hallucination	Pto, Eto	Reassurance

Peripheral neuropathy	I, N, H, Cs, S, Km, Pto, Eto, FQ	Increase pyridoxine to maximum daily dose (२०० mg/day); tricyclic antidepressants (for example, amitriptyline)
Pain at injection site	S, Km, Am, Cm	Cold compress
Photophobia	Pto, Eto	Reassurance
Vertigo or dizziness	S, Km, Cm, Pto, Eto	Betahistine;cinnarizine

थप व्याख्या: क्षयरोग विशेषज्ञको सिफारिस बमोजिमका थप औषधी पनि खरिद गर्ने ।

अनुसूची ८

जिन एक्सपर्ट सेन्टरको लागि आवश्यक पर्ने एसी र पावर व्याक अप सम्बन्धी स्पेसिफिकेसन

१. पावर व्याकअप

UPS(Inverter) Specification		Battery Specification	
Output Power:	८५०VA	Capacity:	(१५० X २) ३०० AH
Volt	२४ V	Battery Type:	Tubular Battery
Wave Form:	Sinewave	Warranty	३ Years
Warranty:	२ Years	Battery Type	Lead Acid
Segments:	Home, Office	Nominal Voltage	१२ V X २

२. एअरकन्डिसन (ए.सी.)

१.	Description of Function
१.१	A device to alter the properties of air (primarily temperature and humidity) to more comfortable conditions, typically with the aim of distributing the conditioned air to an occupied space.
२.	Specifications
२.१	Cooling Capacity: Min. १२००० btu/h
२.२	Heating Capacity: Min. १२००० btu/h
२.३	Refrigerant: R ४१०A
३.	Accessories, spares and consumables:
३.१	- All standard accessories/consumables/parts required for the proper operation of the above item shall be included in the offer. - Bidders shall specify, in a separate Excel worksheet, the quantity and details of any items included in this offer which have not been specified in this Technical Specifications Form.
३.२	- All standard maintenance tools and cleaning/lubrication materials where applicable shall be included. - Bidders shall specify, in a separate Excel worksheet, the quantity and details of any items included in this offer which have not been specified in this Technical Specifications form.

୪.	Operating Environment
୪.୧	<u>Power supply:</u> ୨୨୦-୨୪୦ VAC, ୫୦Hz fitted with appropriate plug. The power cable must be at least ୩ meters in length.
୫.	Standards & Safety Requirements:
୫.୧	Outdoor unit resistance class: IP ୨୪
୫.୨	All the Quality and Safety standards met by the product offered have to be listed as part of the Manufacturer's Certificate(s).
୬.	User Training
୬.୧	The supplier shall conduct user training for this equipment to enable operators to use the equipment properly. The training shall include the use of operational functions of the equipment, as well as routine checks and maintenance expected by users.
୭.	Warranty
୭.୧	The warranty period offered after the acceptance of the Goods.
୮.	Maintenance Service During Warranty Period
୮.୧	Preventive and Corrective maintenance services during warranty period shall be included.
୯.	Installation and Commissioning
୯.୧	It shall be installed and commissioned by the Supplier at the final destination(s).
୧୦.	Documentation
୧୦.୧	It must be supplied with detailed operating, service and maintenance manuals of technical information in the English Language.

AC, Battery/solar power back up, Vortex, Refrigerator, Autoclave, Printer, Furniture (chair, table, cupboard, Rack) Centrifuge Tube

अनुसूची ९
माईक्रोस्कोप खरिद स्पेसीफिकेसन

Binocular Microscope (LED)	
	Manufacturer
	Brand
	Type / Model
	Country of Origin
१	Description of Function
१.१	A microscope fitted with double eyepieces for vision with both eyes is a Binocular Microscope. Compound microscope consists of two or more than two magnifying lenses. One can view individual cells, even living ones. It has high magnification.
२	Operational Requirements
२.१	System complete with illumination system required.
३	System Configuration
३.१	Binocular Microscope (LED) with complete accessories.
४	Technical Specifications
४.१	Optical System:
a	Infinity optical system
b	Plan achromatic lenses and parts with anti-fungal coating.
४.२	Magnification must be ४०X - १०००X.
४.३	Illumination: Built in transmitted illumination. The illumination must be with LED(०.५ Watt) illumination having life time २०,००० hours of operation or more.
४.४	Focusing:
a	Coaxial coarse and fine adjustment
b	Fine graduation: २.५ um. (approx.)
d	Total travel range: १५mm or more
e	Facility for light intensity adjustment while viewing the object.
f	Facility of stopper mechanism to prevent specimen damage while focusing
४.५	Revolving nosepiece: Quadruple
४.६	Observation tube:
a	Observation tube must be of Binocular design with two working heights at minimum ३७० & ४३०mm with an ergonomic head inclination at ३०°.
b	Interpupillary distance adjustment must be from ४८-७५mm

c	Facility of locking mechanism to prevent observation tube from falling off
d	Mechanism for diopter adjustment
୪.୭	Stage:
a	Wire movement mechanism, fixed stage
b	Travel range ୭୫ x ୩୦ mm (approx.) having Specimen position Scale.
c	Single specimen holder
୪.୮	Condenser:
a	Type - Abbe condenser.
b	N.A. - ୧.୨୫
୪.୯	The Objectives: must be antifungal Plan Achromatic Objectives
a	୪x/୦.୧, ୧୦x/୦.୨୫, ୪୦x/୦.୬୫, ୧୦୦/୧.୨୫ Oil immersion
b	୪୦x & ୧୦୦x Objectives spring loaded.
୪.୧୦	Marking for the Objectives: Each objective must be engraved with the following information:-
a	Name of the manufacturer
b	Magnification and numerical aperture, for example, ୧୦x/୦.୨୫
c	୧୦୦x objective must be engraved with the word 'Oil÷
୪.୧୧	Eye Pieces must be WF-୧୦x/ F.N. ୨୦.
୪.୧୨	Weight of microscope must be less then ୫ kg.
୪.୧୩	Body of the microscope offered to be made of Aluminium dye casting metal frame with protective covering.
୪.୧୪	Microscope should have storage compartment on the back side to store power cable when not in use.
୪.୧୫	Must have a built in security slot to prevent theft during unattended hours.
୫	Accessories, spares and consumables
୫.୧	Accessories: • Dust cover, Wooden Storage box, mirror unit-୧ pc.
୫.୨	All standard accessories, consumables and parts required to operate the equipment, including all standard tools and cleaning and lubrication materials, to be included in the offer. Bidders must specify the quantity of every item included in their offer (including items not specified above).
୬	Operating Environment

୬.୧	The system offered shall be designed to store and to operate normally under the conditions of the purchaser's country. The conditions include Power Supply, Climate, Temperature, Humidity, etc.
୬.୨	Power supply: ୨୨୦-୨୪୦V/ ୫୦ Hz AC Single phase fitted with appropriate plugs to meet purchaser's country requirements. The power cable must be minimum ୩ metres long.
୭	Standards and Safety Requirements
୭.୧	Must submit ISO ୧୦୦୧ or ISO ୧୩୪୮୫:୨୦୦୩/AC: ୨୦୦୭ AND
୭.୨	CE approved product certificate.
୮	User Training
୮.୧	Must provide user training (including how to use and maintain the equipment).
୯	Warranty
୯.୧	Comprehensive Warranty for ୧ year and extra ୧ year free AMC
୧୦	Maintenance Service during Warranty Period
୧୦.୧	During warranty period supplier must ensure corrective/breakdown maintenance whenever required.
୧୧	Installation and Commissioning
୧୧.୧	Supplier must accomplish proper installation & commissioning of equipment onsite.
୧୨	Documents
୧୨.୧	User (Operating) manual in English.
୧୨.୨	Service (Technical / Maintenance) manual in English.
୧୨.୩	List of important spare parts and accessories with their part number and costing.